

Leena Kukila

Sijaisäidin moninaiset roolit

Opinnäytetyö

Syksy 2011

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi AMK

Tekijä: Leena Kukila

Työn nimi: Sijaisäidin moninaiset roolit

Ohjaaja: Anu Aalto

Vuosi: 2011

Sivumäärä: 68

Liitteiden lukumäärä: 3

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia sijaisvanhemmuutta sijaisäidin näkökulmasta. Miten sijaisäiti kokee oman roolinsa suhteessa omaan perheeseen ja sijoitettavaan lapseen sekä lapsen lähiverkoston. Tutkin myös, miten sijaisäiti kokee suhteensa sosiaalitoimeen ja mitkä ovat ne tukimuodot, joita sijaisäiti tarvitsee toimiessaan perhehoitajana. Lisäksi selvitan, miten sijaisäiti kokee oman työnsä perhehoitajana ja kuinka paljon siihen tarvitaan ammatillisuutta.

Tutkimus oli laadullinen ja menetelmänä käytin teemahaastattelua. Laadin kirjeen sijaisäideille, jossa pyysin heitä tekemään kanssani yhteistyötä. Sosiaalityöntekijät välittivät kirjeen sijaisäideille. Tutkimukseen osallistuneet sijaisäidit ottivat itse minuun suoraan yhteyttä. Tutkimukseeni osallistui kuusi sijaisäitiä eri puolelta Etelä – Pohjanmaata. Heillä oli sijaislapsiin liittyen toimeksiantosuhteita eri kuntien kanssa. Opinnäytetyössä yhteistyötaho oli Seinäjoen kaupunki.

Tutkimuksessa selvisi, että sijaisäiti tekee päivittäin yhteistyötä monen eri tahon kanssa. Jaksakseen työssään sijaisäidillä on oltava oman perheen vahva tuki perhehoitajana toimimiselleen. Myös sijaisäidiltä vaaditaan hyvää organisointikykyä saada kaikki asiat ja tilanteet selvitettyä. Tutkimuksessa nousi esiin sijaisäidin ammatillisuus, jota ilman ei perhehoitajana voi toimia. Sijoitettavat lapset ovat haasteellisia ja vaativat näin ollen sijaisäidiltä paljon. Tutkimuksessa tuli esiin erilaisia tukitoimia muun muassa riittävä työnohjaus, tukihenkilö ja lisäkoulutus. Edellä mainitut asiat auttaisivat sijaisäitejä vastaamaan perhehoidossa esiin tuleviin haasteisiin.

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, koska sijaishuollon painopistettä ollaan siirtämässä perhehoitoon. Tämä merkitsee, että sijaisvanhemmuutta tulee tukea ammatillisemmin entistä enemmän sekä sijaisvanhempien rekrytointiin tulee panostaa.

Asiasanat: lastensuojelu, perhehoito, sijaisäiti

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work
Degree programme: Degree Programme in Social Work
Specialisation: Bachelor of Social Services (AMK)
Author/s: Leena Kukila
Title of thesis: The Diverse Roles of a Foster Mother
Supervisor(s): Anu Aalto

Year: 2011 Number of pages: 68 Number of appendices: 3

The purpose of this Bachelor's Thesis was to study foster parenthood from the viewpoint of a foster mother: how does she experience her own role in relation to her own family as well as to the child placed in care and to the child's immediate network? I also studied the issues of how the foster mother experiences her relationship to social welfare, and what forms of support she needs when functioning as a family carer. Moreover, I discuss the question of how a foster mother experiences her own work as a family carer, and how much of professional competence this requires.

In this qualitative study I used the method of thematic interview. I composed a letter for foster mothers in which I asked them to co-operate with me. The letter was forwarded to the foster mothers by social workers. The foster mothers who took part in the study themselves contacted me personally. Six foster mothers from different parts of Southern Ostrobothnia participated in the study. They had commission relationships with different municipalities related to their foster children. In the graduate thesis the co-operation partner was the city of Seinäjoki.

The study revealed that a foster mother daily works in co-operation with several partners or agencies. In order to cope with her work, she must have the strong support of her own family for working as family carer. Also a foster mother must have good organizational skills in order to cope with all situations and to get all things done. The study brought forth a foster mother's competence without which one cannot work as family carer. Children who are placed in care pose different challenges, thus demanding a lot from their foster mother. In the study, several support measures emerged, such as sufficient work guidance, a support person and further education or training. The things mentioned above would help foster mothers face any challenges which could occur in family care.

The topic of the graduate thesis is of current interest, because the focus of foster care is being placed on family care. This means that foster parenthood must be supported more effectively and professionally and more ought to be invested in the recruitment of foster parents.

Keywords: child welfare, family care, foster mother

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
1 JOHDANTO	6
2 LASTENSUOJELUN PERHEHOITO SUOMESSA.....	7
2.1 Perhehoidon kehitys	7
2.2 Perhehoito tänään	9
2.3 Lainsäädännön uudistus	12
2.4 Perhehoito Pohjoismaissa.....	13
3 JAETTU VANHEMMUUS	15
3.1 Sijaisäidin ja sijoitetun lapsen suhteen muotoutuminen.....	15
3.2 Sijaisäidin yhteydenpito lapsen läheisverkostoon	17
4 SIJAISÄITIYDEN VAIKUTUS PERHEESEEN	19
4.1 Syyt lähteä sijaisäidiksi.....	19
4.2 Vaikutukset parisuhteeseen.....	20
4.3 Vanhemmuus ja sijaisisäryys	21
5 SIJISÄIDIN SUHDE SOSIAALITOIMEEN	23
5.1 Sijaisäidin ammatillisuus	23
5.2 Työnohjaus ja sosiaalinen tuki	25
5.3 Taloudellinen tuki ja vapaat.....	26
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	29
6.1 Tutkimusongelma	29
6.2 Kohdejoukon esittely	29
6.3 Tutkimusmenetelmä	30
6.4 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti.....	32
6.5 Tutkimuksen eettisyys	34
7 TUTKIMUSTULOKSET	36
7.1 Elämää kuin näyteikkunassa	36
7.2 Uusi perheenjäsen	39
7.3 Veri on vettä sakeampaa	41
7.4 Sijaisäitiyden vaikutus omaan perheeseen.....	44
7.5 Tukitoimet, jotka tukevat sijaisäitiyttä.....	47
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	53
9 POHDINTA.....	61

LÄHTEET	64
LIITTEET	68

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe on sijaisäidin moninaiset roolit, jossa tutkin sijaisvanhemmuutta sijaisäidin näkökulmasta. Sijaishuollon perhehoidossa pääsääntöisesti sijaisäidit jäävät kotiin hoitamaan lapsia ja vastaavasti sijaisisät käyvät kodin ulkopuolella töissä. Sijaisäiti useimmiten hoitaa yhteydenpidon moneen eri tahoon. Opinnäytetyössäni tutkin, mikä sijaisäidin roolissa on ammatillista ja mikä perinteistä äidin roolia? Sijaisäiti on ennen kaikkea äiti omille biologisille lapsilleen ja sijoitetuille lapsille. Tänä päivänä sijaisäidiltä vaaditaan kuitenkin ammatillisuutta ja pelkäämään äidin rooli ei riitä. Sijoitetut lapset saattavat oireilla monella eri tavoin tai heillä saattaa olla määriteltynä jokin diagnoosi. Sijaisäidin rooli on myös tasapainoilla oman perheensä sekä sijoitetun lapsen ja hänen biologisten vanhempiensa kesken. Sijaisäiti pitää yhteyttä sosiaalitoimeen ja muihin tahoihin lasta koskevissa asioissa. Sijaisäidin ja sosiaalitoimen yhteistyö vaatii kumppanuussuhdetta, jotta perhehoito toteutuisi parhaiten. Opinnäytetyössäni tutkin, miten sijaisäiti kokee suhteensa omaan perheeseen, sijoitettuun lapseen ja hänen läheisverkostoon sekä sosiaalitoimeen.

Perhehoito on hyvin ajankohtainen asia, johon ollaan nyt enemmän kiinnittämässä huomiota. Lastensuojelun 50 § ja perhehoitajalaki uudistetaan, minkä odotetaan tuovan helpotusta perhehoitajan työhön. Lainsäädännön uudistus edellyttää sijaishuollon painopisteen siirtymistä laitoshoidosta perhehoitoon. Lain uudistuksessa perhehoitajan palkkiota korotetaan ja oikeutta lomaan korostetaan sekä erilaisten tukitoimien merkitystä lisätään. Tutkimukseni tavoitteena on kartoittaa sijaisäitien kaipaamia tukitoimia.

Opinnäytetyöni tutkimuksen teen laadullisella tutkimusmenetelmällä teemahaastattelua käyttäen. Tutkimukseen osallistuu kuusi sijaisäitiä eri puolelta Etelä-Pohjanmaata. Opinnäytetyöni yhteistyötaho on Seinäjoen kaupunki.

2 LASTENSUOJELUN PERHEHOITO SUOMESSA

Tässä kappaleessa käsittelen lastensuojelun perhehoitoa Suomessa. Käyn lastensuojelun ja perhehoidon kehitystä yleisesti läpi, miten se on muuttunut vuosien varrella. Menen historiaa taaksepäin ja kerron milloin varsinainen lastensuojelu on Suomessa alkanut. Tämän jälkeen kerron perhehoidon tämän hetkisestä tilanteesta ja määrittelen perhehoidon, mitä sillä tarkoitetaan ja kuinka paljon lastensuojelun sijoituksista tapahtuu perhehoitona. Hyvin ajankohtainen asia on nyt perhehoitaja lainsäädännön uudistus. Mitä lain uudistus merkitsee ja miten se vaikuttaa perhehoidon toteutukseen. Tässä kappaleessa otan vielä esiin sen, miten perhehoitoa on järjestetty muissa Pohjoismaissa. Perhehoidon osuus kaikista lastensuojelun sijoituksista on muissa Pohjoismaissa korkeampi kuin Suomessa. Kerron miten muut Pohjoismaat toteuttavat sijoituksiaan perheisiin.

2.1 Perhehoidon kehitys

Suomessa lastensuojelullinen tietämys tuli esille varsinaisesti 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla yhteiskuntaa ravistelleen aatteellisen ja sosiaalisen murroksen seurauksena. Tätä ennen oli näkynyt jo pyrkimyksiä kehittää lastensuojelullisia rakenteita, jotka tulisivat vaikuttamaan lasten hyvinvointiin sekä terveyteen. Yhteiskunnallisen tietoisuuden syvenemisen myötä ovat lastensuojelullinen toiminta ja ajattelu kehittyneet. (Hämäläinen 2007, 17.) 1800-luvulla kyläläiset ja sukulaiset pitivät huolta toisistaan. Syrjäytyneistä ihmisistä huolta pitivät kirkko ja hyvät ihmiset. Vaivaiset, köyhät ja lapset laitettiin koteihin, jotka pyysivät heistä vähiten korvausta. Tällöin kuntien kulut jäivät vähäisiksi. Tämän seurauksena syntyivät huonon maineen saaneet köyhäinhuutokaupat. Sen saama maine on myös vaikuttanut pitkään perhehoidon kehittämistyöhön. (Ketola 2008, 15.)

Köyhäinhuoltolakiin siirryttiin vuonna 1923. Silloin laissa määriteltiin kunnan tehtäväksi antaa hoitoa ja elatusta kaikille hädänalaisille. Ne, joita ei voitu koteihin sijoittaa, tuli kunnalla olla heille kunnalliskotipaikka tai osuus sellaiseen. Lain myötä vaivaishuutokaupat lopullisesti kiellettiin. Köyhäinhuoltolaissa oli monenlaisia säädöksiä huollossa olevien lasten perhehoidosta. Lain mukaan oli selvitettävä, että oliko koti tyydyttävä ja kykenivätkö sijaisvanhemmat huolehtimaan lapsesta. Ensimmäinen hoitomuoto oli perhehoito vaikka kunnalla oli kuitenkin velvollisuus pitää yllä lastenkotia jos yksityiskotia ei löytynyt huoltoon tarvitsevalle lapselle. (Ketola 2008, 15–16.)

Lastensuojelulaki saatiin vuonna 1936, johon otettiin köyhäinhuoltolaissa hyväksi koettuja säädöksiä. Tämä laki oli pitkään voimassa, miltei puoli vuosisataa, kunnes vuonna 1984 saatiin uudistettu lastensuojelulaki. Uutta kyseisessä laissa oli, että siinä veloitettiin tukemaan lapsen omaa perhettä niin, ettei lasta jouduttaisi siirtämään kodin ulkopuolelle kasvatettavaksi. Laissa korostettiin lapsen edun ensisijaisuutta päätöksiä tehtäessä, jolloin lasta kuultiin hänen omassa asiassaan sekä tuettiin hänen oikeuttaan omiin juuriinsa. (Ketola 2008, 16.)

Lastensuojelulakia uudistettiin 2008. Lain muutostarpeiden syynä olivat Suomen ratifioimat ihmisoikeussopimukset, tärkeimpänä YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. Tärkeimpinä asioina pidettiin tukea lapsen ja perheen osallisuutta sekä oikeusturvaa, viranomaisten yhteistyötä ja tarkentaa kunnan velvollisuuksia lastensuojelussa. Lain tarkoituksena on siirtää lastensuojelun toimenpiteet ennaltaehkäisyyn, varhaiseen puuttumiseen ja avohuoltoon. (Taskinen 2007, 7.) Perhehoitajalaki astui voimaan 1992 (L 3.4.1992/312). Jolloin myös sosiaalihuoltolakiin tuli säädöksiä perhehoidosta, muun muassa määrittely mitä perhehoito on ja milloin sitä käytetään sekä hoidettavien lukumäärästä. (Ketola 2008, 18.)

2.2 Perhehoito tänään

Lapsen sijoittaminen sijaishuoltoon voidaan tehdä monella eri tapaan, tietoisesti pidemmän ajan kuluessa työskennellen tai äkillisessä kriisitilanteessa. Sijaishuolto voi olla lyhyt- tai pitkäkestoista, joka tapahtuu laitoksissa, sijaisperheissä tai ammatillisissa perhekodeissa. Sijoitusprosessissa on erilaisia, toimijoita ja näkökantoja. (Vähämää 2009, 13.)

Perhehoidolla ymmärretään lapsen hoidon, kasvatuksen ja muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa eli sijaisperheessä. Perhehoitoa käytetään huostaan otettujen lasten ja nuorten hoidon ja huolenpidon järjestämiseksi, kiireellisesti sijoitettujen lasten ja nuorten hoidon ja huolenpidon järjestämiseksi tai kun lapsi tai nuori sijoitetaan avohuollon tukitoimena. (Perhehoito 25.3.2011.)

Vuonna 1992 käyttöön tuli perhehoitaja-nimike perhehoitajalain laatimisen yhteydessä. Perhehoitajaksi sanotaan henkilöä tai henkilöä, tavallisesti perheen vanhempia tai puolisoja, jotka kasvattavat omassa kodissaan huostaan otettuja tai avohuollon tukitoimin sijoitettuja lapsia tai nuoria. Perhehoitajia kutsutaan edelleen myös sijaisvanhemmiksi, tämä nimitys tunnetaan parhaiten. (Ketola 2008, 18.)

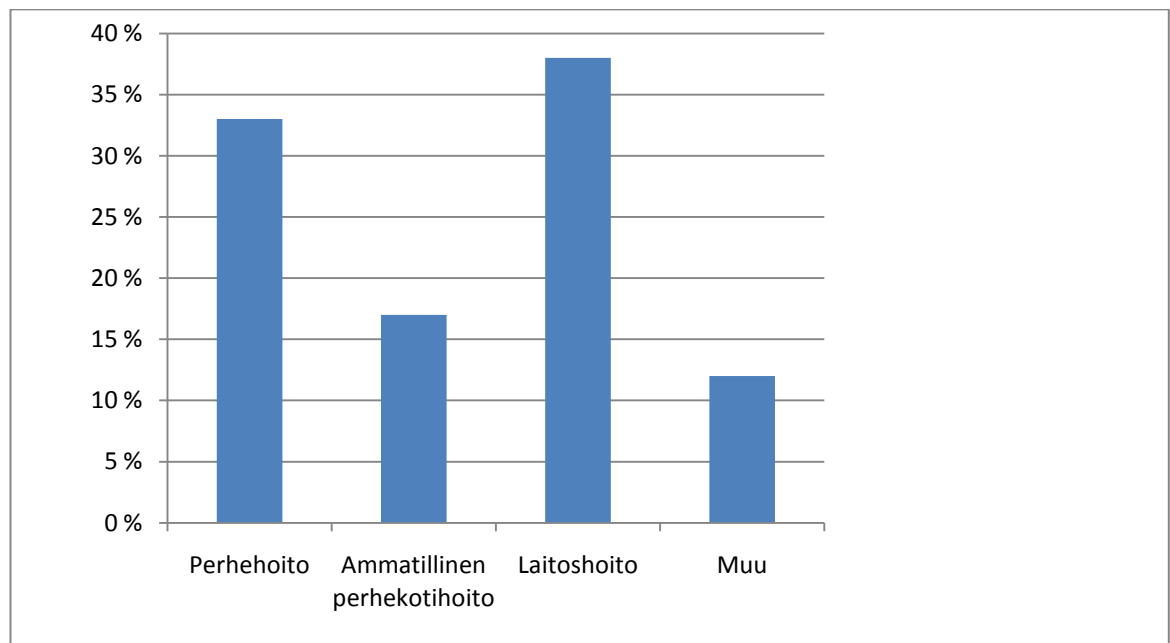
Päämääränä on antaa perhehoidossa olevalle lapselle edellytykset kodinomaiseen huolenpitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä parantaa hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalista kehitystään. Perhehoitoa tarjotaan lapselle jonka hoitoa, kasvatusta tai muuta huolenpitoa ei voida tarkoituksenmukaisesti järjestää hänen omassa kodissaan. Perhehoitoa annetaan myös nuorelle tai lapselle, jos katsotaan, ettei hän ole laitoshoidon tarpeessa. Yhtäaikaisesti saa hoitaa perhehoidossa enintään neljää henkilöä. Tässä otetaan mukaan hoitajan kanssa samassa taloudessa elävät alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt, jollei kyse ole hoivan antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille. Tämä lukumäärä saadaan ylittää ja tällöin voi kasvattaa enintään seitsemää lasta, jolloin kuitenkin vaaditaan toiselta hoitajalta (perheenjäseneltä) tehtävään sopivaa

koulutusta ja riittävää kokeneisuutta hoito- ja kasvatustehtävistä. Enimmäismäärästä saatetaan poiketa erityistapauksissa. (Perhehoito 20.3.2009.)

Kirjallisen toimeksiantosopimuksen perusteella järjestetään perhehoito sosiaalilautakunnan kelpuuttamassa perheessä ja sijoittava kunta on velvollinen kontrolloimaan lapsen hoitoa. Kunta maksaa lasta kasvattavalle perheelle hoitopalkkiota ja korvausta kustannuksista. Sijaisperhe on oikeutettu saamaan tehtävänsä valmennusta, työnohjausta ja koulutusta sekä pitämään vapaata. Kunnan on kiinnitettävä huomiota sijaiskodin ihmissuhteisiin ja kykeneekö sijaiskoti huomioimaan sijoitetun lapsen tarpeet lapsen edun mukaisesti. Tärkeää on myös huomioida sijaisvanhempien kyky tehdä yhteistyötä kunnan viranomaisien ja lapsen läheisten kanssa. Kunnan tulee myös selvittää, hyväksyvätkö kaikki sijaisperheen jäsenet sijoitettavan lapsen ja saako hän tasavertaisen perheenjäsenen aseman. (Vähää 2009, 11.)

Viimeisimmän tilaston mukaan, vuoden 2010 aikana oli kaikkiaan kodin ulkopuolelle sijoitettuna 17 064 lasta ja nuorta. Edellisestä vuodesta sijoitettujen määrä kasvoi prosentin verran. Ensimmäisen kerran vuonna 2009 sijoitettujen lasten määrässä kirjattiin laskua vuoden 1991 jälkeen, jolloin valtakunnallinen, vuosittainen lastensuojelutietojen keruu aloitettiin. Huostaanotto alkoi useimmiten kiireellisenä sijoituksena. Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden kokonaismäärä jatkoi edelleen kasvuaan vuonna 2010. Asiakasmäärissä oli nousua noin 11 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. Lastensuojelun sosiaalityön asiakkaana ja avohuollolisten tukitoimien piirissä oli yhteensä yli 78 588 lasta ja nuorta. (Lastensuojelu 2010. 16.11.2011.)

Sijoitetulla lapsella saattaa vuoden aikana olla useita erilaisia sijoitusjaksoja. Lastensuojelutilastossa tiedot esitetään pääsääntöisesti kunkin lapsen tai nuoren viimeisimmän sijoitustiedon mukaan. Kaikista sijoitetuista lapsista ja nuorista 33 % oli perhehoidossa, 17 % ammatillisessa perhekotihoidossa, 38 % laitoshuollossa ja 12 % muussa huollossa. Laitoshuollossa olevien lasten ja nuorten lukumäärä nousi edelleen vaikka sijoitettujen lasten ja nuorten kokonaismäärä vähentyi valtakunnallisesti. Muissa sijoitusmuodoissa asiakasmäärät pienenivät. (Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset.16.11.2011.)

KUVIO 1. Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret 2010.

Perhehoito valitaan, kun halutaan antaa lapselle edellytykset kodinomaiseen huolenpitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä parantaa hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalista kehitystään. Perhehoitoa tarjotaan lapselle jonka hoitoa, kasvatusta tai muuta huolenpitoa ei voida tarkoituksenmukaisesti järjestää hänen omassa kodissaan. Perhehoitoa annetaan myös nuorelle tai lapselle, jos katsotaan, ettei hän ole laitoshoidon tarpeessa. (Perhehoito 20.3.2009.)

Kuitenkin Ruotsalaistutkimuksen mukaan, sijaishuollon muoto ei vaikuta lapsen todelliseen kokemukseen, vaan toiminnan sisällön laatu, taustalla olevat perusajatukset ja se, miten sijaishuollon tavoite ja toimintatapa vastaavat lapsen tarpeisiin. Laitoshoidossa on yleensä samat hoitajat, niin tämä saattaa olla lapselle turvallisempi vaihtoehto kuin, että jatkuvasti vaihtuvat perheet. (Niemelä 2005, 72.)

2.3 Lainsäädännön uudistus

Hallitus on laatinut eduskunnalle selonteon lastensuojelulain 50 §, perhehoitajalain ja omaishoidon tuesta annetun lain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan tarkennettavaksi lastensuojelulain sijaishuoltopaikan valintaa koskevaa säännöstä siten, että lapsen sijaishuolto toimitettaisiin laitoshuoltona vain, jos lapsen sijaishuoltoa ei voitaisi panna toimeen lapsen edun mukaisesti soveltuvien tukitoimien avulla muualla. Muutoksen seurauksena perhehoidosta tulisi laitoshuoltoon nähden ensiarvoinen sijaishuollon muoto. (Esityksen pääasiallinen sisältö HE 331/2010 vp.)

Perhehoitolakia ehdotetaan muutettavaksi muun muassa siten, että perhehoitajien ennakkovalmennus tulisi pakolliseksi ja perhehoitajille taattaisiin riittävästi tukea sijoituksen aikana. Esityksen mukaan perhehoitajalle nimettäisiin vastuutyöntekijä jokaista hoidettavaa varten. Perhehoitajien alinta palkkiota korotettaisiin 650 euroon. Perhehoitajalakiin tulisi myös säännös, jonka mukaan perhehoitajan vapaan tai muun poissaolon ajaksi kunta voi järjestää tarvittavan sijaishoidon laatimalla toimeksiantosopimuksen sellaisen henkilön kanssa, joka vastaa perhehoitajalta vaadittavaa edellytystä. Sijaishoitaja tulisi perhehoitajan kotiin kasvattamaan perhehoitajan hoidossa olevia ihmisiä, jos perhehoitaja myöntyy siihen ja jos järjestely on hoidettavien edun mukaista. (Esityksen pääasiallinen sisältö HE 331/2010 vp.)

Tasavallan presidentti vahvisti 8.4.2011 perhehoitajalain, lastensuojelulain 50 §:n ja omaishoidon tuesta annetun lain muutokset. Perhehoitajalain uudistamiset sekä perhehoitajan ja omaishoitajan vapaan käyttämistä helpottava lakimuutos tulevat voimaan 1.8.2011. Perhehoitajalain ensimmäistä, toista ja seitsemättä pykälää sovelletaan kuitenkin käytäntöön vasta vuoden 2012 alusta lähtien. Lastensuojelulain 50 §:n muutokset astuvat voimaan vuoden 2012 alusta. Muutokset ovat ensimmäinen osa perhehoitolainsäädännön kokonaisuudistusta ja ne pohjautuvat sosiaali- ja terveysministeriön perhehoidon lainsäädännön kehittämistyöryhmän ehdotelmiin. (Perhehoidon lakimuutokset 2011–2012, 17.10.2011.)

Sijoittaminen perhehoitoon laitoshoidon sijaan tuottaa huomattavia kustannussäästöjä. Kuitenkaan säästöt eivät peitä kaikkea uudistuksesta aiheutuvia menoja, jos sijoitettavien lasten määrä nousee edelleen, raportoi lainsäädännön kehittämissyöryhmä. Ministeriö laski että, jos vuonna 2012 sijoitettaisiin 350 lasta laitoshoidon sijasta perhehoitoon, muodostuisi säästöjä noin 25 miljoonaa euroa. Sijaishuollon painopisteen vieminen perhehoitoon aiheuttaa kustannuksia 16,7 miljoonaa euroa, joka tulee ennakovalmennuksesta, hoitopalkkion korotuksesta ja hoidon aikaisesta tuesta. (Nurminen 2011, 9.)

2.4 Perhehoito Pohjoismaissa

Lastensuojelun lainsäädäntö ei ole yhdenmukainen Pohjoismaissa. Tästä johtuen tietojen vertailu eri maiden välillä on vaikeaa. Erot tulevat esiin myös lastensuojelujärjestelmän kehittämisessä. Tilastointitietoja on siten tutkittava varauksellisesti ja eri maiden järjestelmät tietäen, sillä esimerkiksi sijaishuollossa hoitopaikat eritellään eri kriteerein. Sijoitettujen lasten määrän voidaan todeta nousseen Islantia lukuun ottamatta kaikissa Pohjoismaissa. (Heikkinen 2005, 1.4.2011.)

Suomessa lastensuojelun sijaishuollossa perhehoidon osuus on kansainvälisesti ottaen erittäin matala, vain noin 33 %. Ruotsissa perhehoidon osuus sijaishuollossa on 70 % ja Norjassa 80 %. Näissä maissa perhehoidon osuutta on vahvistettu lainsäädännön avulla. (Sijaishuoltopaikan valinta lastensuojelussa HE 331/2010 vp.) Pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa perheiden ja lasten olosuhteet ovat samanlaiset ja vaikuttimet lasten ja nuorten sijoituksissa ovat samansuuntaiset. Ruotsissa ja Norjassa sijaisperheet ovat pystyneet vastaamaan hoidettavien tarpeisiin, eikä suunnittelemattomia lopetuksia tai sijoituksia sijaisperheissä ole sattunut hälyttävissä määrin. Tilanteen eroavaisuutta selittänee muun muassa se, että Norjassa sijaisperhetoiminta on järjestetty maakunta tasoiseksi yhteistyöksi. Sijaisperheiden rekrytointi sekä toiminnasta tiedottaminen on erittäin tavoitteellista ja valtio tukee kuntia näissä tehtävissä. Ruotsissa on sosiaalishallitus tehnyt perhehoidosta ensisijaisen hoitomuodon ja tämä linjaus on vaikuttanut positiivisesti myös kuntien toiminnan suunnitteluun ja organisoitiin perhehoidon kannalta. Ruot-

sissa on mahdollista se, että sijaisvanhempi voi jäädä kotiin kasvattamaan yhtä sijoitettua erityishoitoa vaativaa lasta, joka muussa tapauksessa olisi sijoitettu laitokseen. Sijaisvanhemmille näissä tapauksissa maksetaan palkkiota, joka on sama kuin ansiotyössä saatutulo. (Ketola 2008, 34–35.)

Norjassa joka viides sijoitetuista lapsista elää sukulaisten luona. Sukulaisperheisiin sijoitettujen lasten osuus on ollut samanlainen viimeisien vuosien aikana. Lastensuojeluviranomaisten on ensimmäiseksi arvioitava, voidaanko lapsen omassa suvussa tai läheisessä verkostossa valita joku sijaisvanhemmaksi. Osa lapsista ja nuorista elää vahvistetussa kasvatusperheessä, jonne lapsi sijoitetaan, jos hänellä on tarve erityiseen seurantaan tai valvontaan. Vahvistettuun perhehoitoon kuuluu ylimääräinen ohjaus kasvatusvanhemmille, konsultointi- ja tukipalvelun, ylimääräisen taloudellisen kompensaation tai vapautusta työstä, tällöin kasvatusvanhemmat voivat olla enemmän kotona lapsen kanssa. (Hannu-Jama 1.4.2011.)

3 JAETTU VANHEMMUUS

Tässä kappaleessa käyn sijaisäidin suhdetta sijoitettavaan lapseen, miten sijoitettava lapsi sopeutuu uuteen perheeseen ja missä vaiheessa alkaa sijaisäidin ja sijaislapsen kiintymyssuhde muodostua sekä mitkä asiat vaikuttavat kiintymyssuhteen muodostumiseen. Käyn eri tutkimusten valossa sijaisäitien kokemuksia yhteydenpidosta sijaislapsen lähiverkoston. Valkosen tutkimuksessa (1996, 104.) pitkäaikaisessa perhehoidossa kasvaneet nuoret kyseenalaistivat jaetun vanhemmuuden ja heillä oli hankaluuksia sisäistää itselleen ”kaksia vanhimpia”. Useimmat tutkimukseen osallistuneista nuorista pitivät sijaisvanhempia vanhempinaan tai sitten jotkut katsoivat, etteivät pysty pitämään ketään esillä olevista vanhemmista todella vanhempinaan.

3.1 Sijaisäidin ja sijoitetun lapsen suhteen muotoutuminen

Lapsen ja vanhemman sekä kasvuympäristön yhteys vaikuttavat lapsen mielen kehitykseen, josta viime vuosikymmenen aivotutkimus on antanut uutta tietoa. Lapsen oma geeniperimä ja temperamentti määrittelevät osaltaan, miten hän reagoi eri asioihin. Sama tilanne saattaa eri lapsissa herättää erilaiset reaktiot ja seuraukset. Tärkein asia on lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus, joka antaa kehitykselle pohjaa. Turvallinen ja luottavainen kiintymyssuhde antaa pohjan ehjelle kehitykselle. Vastaavasti turvaton ja kaaosmainen elämäntilanne rajoittaa lasta luomasta selviä toimintatapoja ja hänen asennoitumistavasta toisiin ihmisiin tulee ristiriitaista. Monesti sijoitettavan lapsen ja nuoren omaksuma vuorovaikutusmalli ja kodin elämäntapa ovat olleet kaaosmaisia ja hallitsemattomia. Sijaishoidossa aikuiset näkevät koko ajan sen elämäntavan ja ne reaktiomallit, jotka lapselle ovat aikaisemmin kehittyneet. (Niemelä 2005, 66–67.)

Sijaishoidon arjen vaativuus tulee siitä, että hyvää voimistetaan, pahaa tynnytetään ja turvaa annetaan jatkuvasti. Lasten aggressioiden ja heidän tunteiden sääntely, elämän rytmin omaksuminen, ennustettavuudesta huolehtiminen, omien tunnetilojen hallinta ja logiikka sekä kaikki normaalikasvatuksen osa-alueet tekevät yhdessä erityispedagogisen kentän. Pettymyksiä perhehoidossa saattaa luoda se, jos odotetaan, että lapsi itsestään tai nopeasti kotiutuu hyvän perheen ns. normaalielämään, jonka rytmi säilyy entisenlaisena. Koti ei voi olla kuitenkaan psykiatrinen osasto. Lastensuojelun perhehoito on erillinen käsitteensä, jossa nivoutuvat kodin ja vanhemmuuden sekä lasten erityisdynamiikan ymmärtämisen resurssit sekä toivottavasti myös tarvittava ulkoinen tuki. (Niemelä 2005, 66–67.)

Pride-valmennuksessa yksi merkittävimmistä aiheista on kiintymyssuhde ja sen muodostuminen. Tavoitteena on, että perheet sallivat itselleen aikaa ja luvan odotella kiintymyksen muodostumista. Kiintymyksen ja sen muodostumisen käsitteleminen valmennuksessa koettiin keskeiseksi aiheeksi. (Back-Kiianmaa & Hakkarainen 2008, 139.)

Monesti lapsen kontaktikyky ja ristiriitainen kiinnittymismalli tekevät suhteen sijaisvanhemman kanssa vaikeaksi. Osa lapsista sulkee aikuisen pois, koska he eivät ole oppineet luottamaan aikuiseen ja ovat pettyneet useasti heihin. Perhehoidon onnistumisen kannalta olisi tärkeää, että lapsella on vielä kykyä kiinnittyä häntä hoitavaan aikuiseen sekä oppia luottamaan häneen. Liittymisprosessi ei ole helppoa myöskään aikuiselle. Sijaisvanhemmat tuntevat monenlaisia tunteita sijaislasten torjuessa heitä tai lasten takertuessa heihin fyysisesti ja psyykkisesti. On huomattu, että vanhemman oma kiinnittymismalli vaikuttaa siihen, miten hän pystyy vastaamaan lapsen tarpeisiin. Lastensuojelussa tarvitaan ihmisiä, joissa herää voimakas halu suojella ja auttaa lasta ja joille lapsen eheytyminen tuottaa iloa. (Niemelä 2005, 67–68.)

Henna Jokiaho on Pro gradussaan (2007, 46–47) tutkinut sijaisäitien kokemuksia sijaisvanhemmuudesta ja perheen arjesta. Hänen tutkimuksessaan tuli esille se, että lapsen mukautuminen sijaisperheeseen ja sijaisvanhempi-lapsisuhteen muodostuminen oli helpompaa, jos lapsi oli tullut sijaisperheeseen pienenä. Tällöin

lapselle ei ollut vielä ehtinyt muodostua niin syviä traumoja ja kiintymyssuhdehäiriötä, jolloin parantavaa hoivaa oli helpompi tarjota. Hoivan antamisella ja yhdessäololla oli myös tärkeää merkitystä äideille itselleen, tällöin molemminpuolinen tunnesuhde kehittyy hoivatilanteiden kautta. Tutkimuksessa käy ilmi myös se, että vanhempana sijaisperheeseen tulleilla lapsilla oli enemmän vaikeuksia rakentaa vuorovaikutussuhdetta uusiin vanhempiinsa. Osa äideistä kertoi, että vanhempana tulleeseen lapseen suhde saattoi muotoutua äiti-lapsisuhteen sijasta lähinnä vain ammatilliseksi suhteeksi. Sijaisäiti-lapsisuhteen rakentamiseen vaikutti merkittävästi myös se, sallivatko biologiset vanhemmat lapselleen oikeuden kiintyä sijaisvanhempiin. Tutkimuksessa kävi ilmi myös, että sijoitetut lapset itsekkin olivat nauttineet sijoituksesta ja siitä turvallisuuden tunteesta, mitä sijaisperheessä voi kokea.

Edellä mainitut asiat on tärkeää huomioida ja ymmärtää, että lastensuojelussa tarvitaan ammattitaitoa, kykyä elää vaikeita tilanteita lapsen kanssa ja kykyä ymmärtää lasta, taitoa löytää ratkaisuja ongelmiin ja silti pitäytyä sisäisesti vahvana, vakaana ja embaattisena. Jos ammatillisuudessa korostuu tiukasti etäisyyden pitäminen, rajan laatiminen, kiintymyksen välttäminen, oman elämän erillään pitäminen, tällöin lapsi jää vaille sitä mitä hän eniten tarvitsee, vanhemmuutta, välittämistä ja rakkautta. (Niemelä 2005, 65.)

3.2 Sijaisäidin yhteydenpito lapsen läheisverkostoon

Sijaisvanhempien odotetaan asennoituvan kunnioittavasti lapsen vanhempiin, hallitsevan omat tunteensa hankalissakin tilanteissa niin, ettei biologisista vanhemmista puhuta negatiivisessa sävyssä. Lapsen elämästä puuttuvista vanhemmista sijaisvanhemmat puhuvat lapselle rakentavalla ja positiivisella tavalla. Tämä voi vaatia sijaisvanhemmilta entistä parempia vuorovaikutustaitoja, lapsen erityistarpeiden ymmärtämistä ja tavallista vanhemmuutta ammatillisempaa otetta. (Vähämä 2009, 52.)

Lasten biologisten vanhempien suhtautuminen ja muiden läheisten asenne sijoitukseen ja yhteydenpidon onnistuminen ovat perhehoidon avainkysymyksiä. Lapselle on yleensä ensiarvoista, että yhteys läheisiin voi sijoituksista huolimatta jatkua ja silloin, kun yhteistyö toimii, vanhemmat ja suku ovat sijaisperheelle voimavara – ja päinvastoin, jatkuvat kiistat, vanhempien tai sukulaisten välillä voi viedä sijaisperheen voimat ja motivaation koko tehtävään. Ristiriitaisessa ilmapiirissä kukaan ei voi hyvin. Yhteydenpidon tukeminen lasten ja läheisten kesken on haasteellinen tehtävä sijaisvanhemmille, koska siihen nivoutuu voimakkaita tunteita niin lapsella kuin vanhemmillasekä sijaisvanhemmilla. (Koisti-Auer 2008, 80.)

Vastaavasti Höjerin (2001) tutkimuksessa kävi ilmi, että yli puolet sijaisvanhemmista oli sitä mieltä, että lasten yhteydenpidolla biologisiin vanhempiinsa oli ollut kielteinen vaikutus sijaisperheen elämään. Lisäksi hänen tutkimuksessaan tuli esiin yhteydenpidon ongelmallisuus perheisiin, joissa lapset olivat kohdanneet pahoinpitelyä. Koska sijaisvanhemmilla oli voimakkaita tunteita sijoitettuja lapsia kohtaan, heidän oli hankala hyväksyä vanhempia, jotka heidän vaikutelmansa mukaan tekevät lapsille pahaa. Myös biologisten vanhempien päihdeongelmat hankaloittavat yhteydenpitoa. Kufeldtin ym.. (1995) tutkimuksessa sijoitetut lapset jaksavat parhaiten, kun he tapasivat biologista perhettään säännönmukaisesti, mutta eivät tarpeettoman usein 1-2-kertaa kuukaudessa. (Valkonen 2008, 116.)

Höjerin (2001) tutkimuksen mukaan useimmissa sijaisperheissä, sijaisäitien (54 %) vastuualueeseen kuuluu pitää yhteydenpitoa lapsen biologiseen perheeseen. Sijaisillä vastaavasti kyseinen prosenttiosuus on 33 prosenttia. Tämän vuoksi voidaan sanoa, että vuorovaikutussuhteet lapsen biologiseen sukuun pohjautuvat useimmiten biologisen äidin ja sijaisäidin väliseen yhteydenpitoon. (Jokiaho 2007, 24. 10.4.2011.)

4 SIJ AISÄITIYDEN VAIKUTUS PERHEESEEN

Seuraavaksi käsittelen sijaisäitiyden vaikutuksia omaan perheeseen. Ensimmäiseksi käyn läpi syitä, miksi lähdetään perhehoitajaksi sekä miten sijaisvanhemmuus vaikuttaa sijaisvanhempien parisuhteeseen. Käyn myös läpi sijaisäidin kokemusta vanhemmuudesta suhteessaan sijaissisaruteen. Myös tuon esiin biologisen lapsen tuntemukset sijaissisarudesta sekä sijaislapsen tuntemukset vanhemmuudesta.

4.1 Syyt lähteä sijaisäidiksi

lina Mäkelä on Pro gradussaan (2009, 44.) tutkinut muun muassa sijaisvanhemmuuden rakentumista. Hänen aineistossaan sijaisvanhemmuus tulee esiin erilaisien tapahtumien ja prosessien kautta muodostuneena ratkaisuna. Monelle sijaisvanhemmuus on ollut vaihtoehto, johon on päädytty lapsettomuuden takia ja adoption harkitsemisen jälkeen. Toivo saada lapsia ja muodostaa perhe on ollut motiivi, joka on selkeimmin tullut esiin heidän kohdallaan. Niillä sijaisvanhemmilla, joilla jo on biologisia lapsia, on vastaavasti muita vaikutteita ryhtyä sijaisvanhemmiksi. Arvomaailmalla ja elämäntavalla on ollut suuri merkitys lapsettomilla, jotka ovat päätyneet sijaisperheeksi adoption sijaan. Ajatus sijaisvanhemmuudesta oli alkanut kehittyä eri elämäntilanteissa vaihtoehdoksi. Sijaisperheeksi alkaminen on ollut tilaisuus saada perhe ja lapset, toteuttaa vanhemmuutta. Toiset kokevat, että he päätöksellään osallistuvat siihen avun tarpeeseen, joka on tiedostettu olevan olemassa. He kokevat, että he perheenä voivat olla mukana tekemässä jotain kouriintuntuvaa yhteisen hyvä vuoksi. Sijaisvanhemmuuteen yhdistyy tiedossa olevia arvoja, joita henkilöt ovat halunneet tehdä elämässään.

Vastaavasti Rhodesin ym. (2006) tutkimuksessa 876 perheen vanhemmat kertoivat sijaisvanhemmiksi alkamisen syistä. Heidän motiivinsa lähteä sijaisvanhemmaksi olivat lapsilähtöisiä, kuten halu antaa lapselle koti ja rakkautta. Myös sijais-

vanhemmat halusivat tehdä jotain yhteiskunnan hyväksi. Vähiten tuli esiin seuraavia asioita, kuten, että motiiveina olisi raha tai, että sijoitettava lapsi parantaisi avioliittoa. (Valkonen 2008, 100.)

Pro gradussaan (2000, 15.) Sari Rimmi kertoo sijaisäitien motiiveista lähteä sijaisvanhemmiksi olleen koko perheen projekti tai ainakin molempien puolisoiden. Rimmin tutkimuksessa painottui kuitenkin voimakkaimmin naisen rooli sijaisvanhemmuuden alkuun sysäävänä tekijänä, jossa nainen ensin kiinnostuu ja mies lähtee hankkeeseen mukaan. Ryhtymisestä sijaisvanhemmiksi ei oltu perheissä kiistelty vaan molemmat osapuolet kannattivat ajatusta lähteä sijaisvanhemmiksi.

4.2 Vaikutukset parisuhteeseen

Sijaisvanhemmuus vaikuttaa koko sijaisperheen elämään, eikä vain ainoastaan yksilön tasolla. Huostaan otetun lapsen tullessa sijaisperheeseen joutuu jokainen perheenjäsen etsimään uudelleen oman asemansa ja paikkansa perheessä. (Ahto & Mikkola 2000, 20.)

Henna Jokilehto tuo pro gradussaan (1994, 13–14.) esiin Ruotsalaisen tutkijan Höjerin tutkimuksessa (2001) esiin tulleita asioita, jotka ovat vaikuttaneet sijaisvanhempien parisuhteeseen. Tutkimukseen osallistuneista sijaisvanhemmista suurin osa (54 %) oli kokenut, että perhehoitajaksi ryhtyminen oli vahvistanut heidän parisuhdettaan. Positiivisia asioita, mitä Höjerin tutkimuksessa tuli esiin oli, että sijaisvanhemmuus oli tuonut läheisyyttä ja uuden tavan elää sekä yhteisiä kiinnostuksen kohteita. Lisäksi sijaisvanhemmat kokivat, että he pystyivät paremmin ja avoimemmin keskustelemaan erilaisista ongelmista keskenään, mitä he eivät kenties aikaisemmin olisi tehneet sekä heidän taitonsa olivat kehittyneet ongelmien ratkomisessa yhdessä. Vastaavasti tutkimuksesta (40,6%) sijaisvanhemmista kertoi, ettei perhehoitajana toiminen ollut vaikuttanut mitenkään heidän parisuhteeseen, ei negatiivisesti eikä liioin positiivisesti. Höjerin

tutkimuksessa, ainoastaan (5,6 %) sijaisvanhemmista kertoi, että perhehoitajana toiminen, oli vaikuttanut negatiivisesti parisuhteeseen. Syyksi sijaisvanhemmat kertoivat, että he kokivat väsymystä hoitaessaan sijoitettua lasta ja heillä jäi vain vähän aikaa itselleen sekä parisuhteelleen. Sijaisäidit kokivat negatiivisemmin perhehoitajana toimimisen kuin sijaisäidit. Höjerin tutkimuksessa tämä selittyy sillä, että sijaisäidit viettävät enemmän aikaa sijaislapsien kanssa ja näin ollen he väsymyksestä huolimatta kokivat lapsen läheisemmäksi.

Kuten Valkonen (1996) kertoo, että perheen biologisille lapsille uuden perheenjäsenen tulo on myös haaste. Sukulaisten, naapureiden ja ystävien sekä muun sosiaalisen verkoston kysymykset, ennakkoluulot sekä asenteet tuottavat heille ja sijaisvanhemmille epämukavia tilanteita. Sijaislapsen saapuminen perheeseen saattaa koetella vanhempien parisuhdetta. Kaikkea uudenlaisen tilanteen toteuttamaa muutosta ei aina pystytä arvioimaan etukäteen ja joskus toiveet saattavat olla epärealistiset.

4.3 Vanhemmuus ja sijaissisaruus

Henna Jokiaho Pro gradussaan (2007, 51–52) toteaa, että kaikki tutkimuksessa mukana olleet äidit kertoivat, että sijaisäitinä olo ja sijaislasten kasvatus oli käytännössä samanlaista kuin biologinen äitiys. Sijaislapsia rakastettiin samalla lailla kuin biologisia lapsia ja heidät koettiin perheessä omiksi lapsiksi. Sijaisäideistä ei tuntunut erilaiselta olla äitinä sijoitetulle lapselle. Erovaisuudet Jokiahon tutkimuksessa tulivat esiin siinä, että sijaisäidit eivät olleet itse synnyttäneet sijaislapsia ja sijaisvanhemmuus oli jaettua vanhemmuutta sijaislapsen vanhempien kanssa sekä sijaisvanhemmat olivat vastuussa lapsista sosiaalihuollolle. Sijaislapsissa ja biologisissa lapsissa erona tuli esiin vielä lasten mukana tuoma perimä lasten ulkonäössä ja luonteissa. Jokiahon tutkimuksessa tuli esiin, että sijaisäidit haluavat pitää lapset tasavertaisina ja yhtä rakkaina.

Usein sijoitettujen lasten ja sijaissisarusten välille kehittyy pitkiä ja pysyviä ihmisuhteita. Sijaissisaruteen tie ei vain ole välttämättä niin selkeä ja suoraviivainen. Merja Kerola on tehnyt Pro gradun (2010, 14, 16) sijaissisaruuudesta, jossa hän selvittää sijaissisaruuutta sijaisperheen biologisen lapsen näkökulmasta. Tutkimuksessa tuli esiin, miten erilaisissa tilanteissa lapset joutuvat miettimään, miten kertovat kavereilleen sijaissisaruksesta ja määrittämään suhteensa häneen. Haastattelussa tuli esiin lapsen kokemus vanhempien tasapuolisuudesta lasten välillä. Haastatellut sijaissisarukset kokivat, että pääsääntöisesti vanhempien heihin suhtautuminen oli tasapuolista. Positiivisena asiana lapset pitivät vilkasta perhelämää ja uusien leikkikaverien saamista. Kielteiseksi asiaksi koettiin useimmiten sijoitetun lapsen huono käytös. Myös osaa lapsista harmitti, että vanhemmilla oli vähemmän aikaa heille. Kerolan tutkimuksessa tuli esiin, miten tärkeää on lasten tasavertainen kohtelu, joka vaikuttaa siihen millainen sijaissisarussuhde heille muodostuu.

Vastaavasti monissa tutkimuksissa on tullut näkyviin, että osa huostaan otetuista ja sijaisperheissä kasvaneista lapsista kokee jääneensä vaille omaa perhettä ja ilman todellisia, psykologisia vanhempia. Haastatellessaan perhehoitoon sijoitettuja, 8-12 vuotiaita lapsia (11 lasta) Rautio (2004, 75) huomasi haastateltujen joukossa lapsia, jotka eivät pitäneet ketään aikuista ensisijaisena hoitajanaan tai eivät kertoneet kenellekään aikuiselle merkittävistä asioistaan. (Valkonen 2008, 114.)

5 SIJ AISÄIDIN SUHDE SOSIAALITOIMEEN

Tässä kappaleessa otan esiin sijaisäidin ammatillisuuden, miten hän sen kokee ja miten se määritellään. Kerron Pride-valmennuksesta, mitä sillä tarkoitetaan ja kerron tutkimuksesta, mistä käy selville, kuinka moni sijaisvanhempi on saanut Pride-valmennusta. Sekä edellä mainittujen lisäksi kerron työnohjauksesta ja sosiaalisesta tuesta sekä kerron taloudellisista tuista ja sijaisäitien vapaista, miten niitä järjestetään.

5.1 Sijaisäidin ammatillisuus

Sijaisvanhempien taidot vanhempina ja kasvattajina määritellään heidän taitojensa, arvojensa ja tietojensa mukaan. Hyvällä sijaisvanhemmalla on osaavat kädet ja ennen kaikkea lämmin sydän. Sijaisvanhemmilta odotetaan tavallista vanhemmuutta, mutta silti heiltä myös toivotaan ammatillisuutta. Ammatillisuus ei kuitenkaan käsitä oppiarvoa, vaan esimerkiksi omien rajojen tietämistä ja tarpeen vaatiessa avun pyytämistä perheen ulkopuolelta. Sijaisvanhemmuudessa tarvitaan myös lapsen kehityksen ja kasvun tietämystä sekä niihin liittyvän palvelujärjestelmän tietoutta. (Ketola 2005, 141–142.)

Jo varhain on alettu ymmärtää, että sijaisvanhemmat tarvitsevat valmennusta ja koulutusta pystyäkseen vastaamaan sijaislasten erilaisiin tarpeisiin. USA:ssa on kehitetty Pride-ohjelma eli ennakkovalmennus sijaisvanhemmille, jolloin vanhemmalla on mahdollisuus sovittaa niin sanotusti sijaisvanhemman takkia. Suomessa 1994–1998 aloitettiin Pride-projekti, jonka rahoitti Raha-automaattiyhdistys. Projektin tavoitteena oli Pride-kouluttajien kouluttaminen ja ohjelman soveltaminen Suomen oloihin. Vuodesta 1998 lähtien on Pesäpuu ry:llä ollut Pride-ohjelman käyttöoikeus ja ylläpito. (Back-Kiianmaa & Hakkarainen 2008, 121-122.)

Sijaisvanhemmalle ja koko hänen perheelleen Pride-ennakkovalmennus antaa mahdollisuuden käsitellä ja miettiä omaa sopivuuttaan tehtävään. Valmennus tuottaa myös kaivattavat tiedot ja taidot alkaa sijaisvanhemmaksi. Sijoitettavan lapsen erityistarpeisiin vastaamiseen sijaisvanhemmat voivat saada ensisijaisesti sosiaalityöntekijältä erilaista tukea. Valmennus käsittää yhdeksän ryhmätapaamista, kotikäyntejä, perhekohtaisia tapaamisia ja kirjallisia kotitehtäviä sekä valmiuksien arvioinnin. Kaikkiaan valmennukseen menee aikaa 3–4 kuukautta. Koulutusjakson lopussa sijaisvanhemmat saavat kirjallisen arvioinnin valmiuksistaan sijaisvanhemmaksi. (Valmennus 3.4.2011.)

Kyseiset valmiudet ovat muotoutuneet käytännön kokemusten pohjalta, joihin ovat vaikuttaneet sijaisvanhemmat, lastensuojelun ammattilaiset ja tutkijat. He ovat pohtineet sijoitettujen lapsien tarpeita ja niitä tarpeita, mitä perheet tarvitsevat suoriutuakseen tehtävästään. (Vähämää 2009, 12.)

Tällä hetkellä Pride-valmennus on käytössä ryhmävalmennusmuotona melkein koko maan laajuisesti. Ohjelmaan sisältyvät koulutukset perhehoidon ja lastensuojelun ammattilaisille sekä täydennyskoulutuksia toteutetaan perheille vaihtelevasti. Perhehoitoliitto on selvittänyt (2004), kuinka moni sijaisvanhemmista on saanut Pride-valmennuksen. Selvityksestä käy ilmi, että sijaisvanhemmista 33% oli saanut Pride-valmennuksen, 44% muuta valmennusta ja 26% ei ollut saanut minäänlaista valmennusta tehtävänsä. (Vähämää 2009, 12.) Perhehoitajalakia uudistetaan niin, että sijaisvanhemmille tulee ennakkovalmennus pakolliseksi ennen kuin he voivat ryhtyä sijaisvanhemmiksi.

Suvi Saarinen on tutkinut Pro gradussaan (2006, 1, 6) sijaisvanhemmuutta; missä mielessä sijaisvanhemmuutta voidaan pitää työnä ja miten sijaisvanhemmat sen itse näkevät. Saarinen tuo esiin sen, että erilaiseen sijaisvanhemmuuteen liittyvät valmennus- ja koulutusohjelmat antavat vanhemmalle hyvän perustan sijaisvanhemmuudelle. Ne eivät kuitenkaan tee sijaisvanhemmasta valmista vanhempaa, vaan sijaisvanhemmuus on pitkä kasvuprosessi, joka vaatii aikaa ja kypsymistä samalla tavoin kuin mitkä tahansa muut vanhemmuudenmuodot. Saarisen tutkimuksessa tuli esiin, että vanhemmuus ja rakkaus voidaan liittää yhteen ammatillisuuden kanssa. Tutkimuksen sijaisvanhemmat halusivat kehittää työtään ammatil-

lisempaan suuntaan kuitenkin niin, että perhekeskeiset arvot olisivat edelleen tärkeitä. Kuitenkin tutkimuksessa tuli esiin, että sijaishemmat vastustivat ammatillista kehitystä, koska he pelkäsivät, että perhehoito ei sitten enää sisällä perhettä ja normaalia arkea. Toisaalta kuitenkin tiedostetaan, että perhehoidossakaan ei riitä enää tavallinen arki vaan siihen tarvitaan vaativaa kasvatustyötä, eheyttämistä ja kuntoutusta, mikä vaatii perhehoitajalta ammattitaitoa.

Corrickin (2004, 57) mukaan sijaishuollon ammatillistumiseen liittyvät kysymykset ovat hyvin monimutkaisia. Haasteet työskennellä sijaishuollossa olevien lasten kuin heidän vanhempiansa kanssa ovat kasvaneet. Myös sosiaalityöntekijöiden odotukset sijaishempia kohtaan ovat kasvaneet, muun muassa odotetaan, että sijaishemmat saavat kaikki lapsen mahdollisuudet käyttöön, he tukevat lasta muuttamaan käyttäytymistään ja arvioivat lapsen kehityksellisiä tarpeita. Edellä mainittujen asioiden lisäksi sijaishemmiltä odotetaan osallistumista palavereihin, raporttien kirjoittamista ja avaamaan ovensa kaikille ihmisille. Näiden lisäksi sijaishemmiltä odotetaan vielä, että he puhuvat sosiaalityöntekijöiden kanssa samaa kieltä, kunhan eivät ole liian ammatillisia. (Koivumäki 2010, 25.)

5.2 Työnohjaus ja sosiaalinen tuki

Perhehoitaja tarvitsee haastavissa kasvatustilanteissa ulkopuolista työnohjausta tai ryhmäohjausta jaksamisen turvaamiseksi. Työnohjaus saattaa olla yksilötyönohjausta tai ryhmätyönohjausta. Ryhmätyönohjaus antaa mahdollisuuden myös kokemusten jakamiseen ns. vertaisryhmänä. Ryhmätyönohjauksessa saa olla 3-4 perhettä samanaikaisesti eli kuusi tai kahdeksan henkilöä. Perheitten asianlaidat vaativat myös yksilötyönohjausta ja asioitten työstämistä yksityisesti. Työnohjaukseen on tavallisesti tarvetta sijoituksen alkuvaiheessa, kun kiintymyssuhdetta on hankala saada hoitajan ja hoidettavan välille. Sijoitetun nuoren murrosikä ja sijoituksen uudestaan aktivoituminen voivat myös tuoda kehittyneeseen suhteeseen taantumaa, jolloin hoitaja tulee ottaa peili omalle menettelylleen. Työnohjauksellisia tarpeita muodostuu myös haastavista yhteistyötilanteista sijoitetun biologisten vanhempien

ja sukulaisten kanssa, varsinkin silloin, kun biologiset vanhemmat eivät ole hyväksyneet sijoitusta. (Ketola 2005, 137.)

Sijoittavalla kunnalla on velvoite tukea sijaisvanhempia. Sijoittajan veloitteena on organisoida sijoitetulle lapselle tarvittavat terapia- ja muut tukipalvelut. Sijaisvanhemmilla on mahdollisuus mennä koulutuksiin ja tarvittaessa työnohjaukseen. Ensiarvoista on myös jatkuva keskustelumahdollisuus sijoittavan kunnan sosiaalityöntekijän kanssa. Sijaisvanhemmat ovat vastaanottaneet paljon tukea myös vertais- ja pienryhmistä, joita pitävät usein sijaisvanhempien omat yhdistykset. (Saanko tukea sijoitetun lapsen kasvatukseen ja omaan jaksamiseen? 24.10.2011.)

Vastaavasti jos, perhehoitajienmielipidettä kysytään, on keskeisin tuki muoto ollut vertaisryhmätoiminta. Kokemusten jakaminen ja kuulluksi tuleminen samanlaista työtä tekevien kanssa tarjoaa uusia toimintamalleja ja näkökantaa omaan työhön. Vertaisryhmät ovat erittäin tärkeitä sijoituksen alkuvaiheessa, jolloin hoitaja ja lapsi rakentavat kiintymyssuhdetta. Sijoituksen alkuvaiheessa tulee esiin useita kysymyksiä sijoitettujen lasten tarpeista, herää halu käsittää lapsen käytöstä ja sijaisperheen oma arki vastaanottaa uusia muotoja. Vertaistuen tarve on noussut esiin viime aikoina erittäin tärkeäksi myös sijoitettujen lasten, perheen biologisten lasten ja biologisten vanhempien tukemisessa (Ketola 2005, 138.)

5.3 Taloudellinen tuki ja vapaat

Perhehoidosta maksettava hoitopalkkio pohjautuu hoitoon käytettävään aikaan ja hoidon vaativuuteen. Perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista perhehoitajalle suoritetaan todellisten kustannusten mukainen korvaus. Kulukorvauksen pyrkimyksenä on maksaa perhehoidossa olevan henkilön ravinnosta, asumisesta, harrastuksista, henkilökohtaisista tarpeista ja muusta elatuksesta tulevat tavanomaiset menot sekä ne tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset, joita muun lainsäädännön nojalla ei makseta. Myös kulukorvaus käsittää perhehoitoon sijoitetulle lapselle tai nuorelle hänen omaan tarkoituk-

seensa annettavat käyttövarat, joista säädetään lastensuojelulaissa. Kulukorvauksen lisäksi maksetaan sellaiset perhehoidossa olevan henkilön yksilöllisistä tarpeista koituvat terapian ja terveydenhuollon sekä alle 21-vuotiaan lapsen tai nuoren opinnoista johtuvat erityiset kustannukset, joita muun lainsäädännön nojalla ei makseta. (Perhehoidon palkkiot ja kustannusten korvaaminen, 24.10.2011.)

Palkkioista ja kulukorvauksista tehtäessä päätöksiä on sijoittajien hyvä tietää, että yli puolet toimeksiantosuhteisista sijaisperheistä vastaanottaa perhehoidosta päätoimeentulonsa. Perheisiin sijoitetut lapset tarvitsevat paljon erityishoidon tarpeita, jotka pitäisi ottaa huomioon perhehoitajien palkkioita mietittäessä. Useimmiten sijoituksessa perheeseen, joutuu toinen perhehoitaja jäämään kotiin ja irtisanoutumaan työstään. Sijoittajan maksamalla kulukorvauksella katetaan kaikki sijoitetun hoidosta ja elämisestä koituneet menot. (Ketola 2005, 139–140.)

Perhehoitajalla on oikeus yhteen arkivapaapäivään kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jolloin hän on ollut perhehoitajana. Vapaan tarkoituksena, on taata perhehoitajalle mahdollisuus irrottautua sitovasta tehtävästään, mikä tukee perhehoitajan jaksamista. Perhehoitajien mahdollisuus yhteiseen vapaa-aikaan vahvistaa sekä parisuhdetta että perhehoitoa. Sijoittajan on huolehdittava hoitajasta tai hoitopaikasta lapselle perhehoitajan vapaan ajaksi. (Toimeksiantosopimus 24.10.2011.)

On olemassa perhehoitajalle monenlaisia lomitussalleja. Tavallisinta on sukulaisten toiminen sijaisina. Muussa tapauksessa sijaisina voivat olla toiset sijaisperheet, laitokset tai ammatilliset perhekodit. Jolloin sijaislapset joutuvat menemään muualle, mikä ei aina ole hyvä ratkaisu. Joihinkin perheisiin kunta hankkii kodinhoitajan tai muun sijaisen, jolloin lapset saavat jäädä tuttuun ympäristöön, mutta sijaisvanhempien pitää lähteä vapaalle kodin ulkopuolelle. Sijaisvanhempien jaksamisen kannalta pitkäjännitteisen ja hyvän tuen pitää mahdollistaa myös vapaan pitäminen. (Ketola 2005, 139.)

Opinnäytetyössään (2010) Anniina Kärkkäinen, Sirpa Partanen ja Henna Råbina-Lehti selvittivät sijaisvanhempien vapaiden pitämisen mahdollisuutta ja kehittämistarpeita. Tutkimuksessa tuli esiin, että kyselyyn vastanneista sijaisvanhemmista kolmannes ei ollut pitänyt vapaata lainkaan, heistä 42 % oli kunta korvannut vapaan rahana. (Nurminen 2011, 18.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusongelma

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää sijaisäidin moninaisia rooleja. Olen tutkinut sijaisäidin näkökulmasta perhehoitajan suhdetta sijoitettavaan lapseen ja hänen läheisverkostoon sekä sosiaalitoimeen ja sijaisäitiyden vaikutuksia omaan perheeseen. Tutkimukseni tarkoituksena oli antaa tietoa yhteistyötaholle Seinäjoen kaupungille siitä, miten sijaisäidit kokevat oman työnsä perhehoitajana sekä saada tietoa siitä, millaisia tukitoimia sijaisäidit tarvitsevat työhönsä.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset olivat:

1. Millainen suhde sijaisäidillä on sijoitettavaan lapseen ja lapsen läheisverkostoon sekä sijaisäidin omaan perheeseen?
2. Miten sijaisäidit kokevat suhteensa sosiaalitoimeen?
3. Miten sijaisäiti kokee perhehoitajana toimimisen?

6.2 Kohdejoukon esittely

Tutkimuksen kohdejoukko koostui Etelä-Pohjanmaan alueella asuvista sijaisäideistä. Seinäjoen kaupungin kautta sain tutkimukseeni mukaan neljä sijaisäitiä sekä yksityisen tahon, Nuorten ystävien kautta sain kaksi sijaisäitiä. Yhteensä tutkimuksessa oli mukana kuusi sijaisäitiä, iältään 27- 55 vuotiaita. Heillä kaikilla ei ollut Seinäjoen kaupungin kanssa toimeksianto suhdetta, vaan heidän toimeksianto suhteet olivat lasta sijoittaneiden, Etelä-Pohjanmaalla sijaitsevien kuntien kanssa. Sijaisäidit olivat toimineet eripituisia ajanjaksoja perhehoitajina. Heistä neljällä oli lapsia pitkäaikaisina sijoituksina, kun vastaavasti kahdella perhehoitajalla oli tällä hetkellä lapsia kriisisijoituksena eli lyhytaikaisena sijoituksena.

Tutkimuksessa mukana olleista sijaisäideistä viisi oli jäänyt kotiin hoitamaan lapsia ja yksi sijaisäiti oli kodin ulkopuolella töissä. Sijaisäideistä kaikki olivat naimisissa sekä kolmella sijaisäidillä oli biologisia lapsia. Kohdejoukon valinnan perusteena oli se, että heillä on tällä hetkellä sijaislapsia. En myöskään pitänyt tärkeänä sitä, että sijaisäidillä olisi pitänyt olla pitkä kokemus perhehoitajana toimimisesta. Pidän hyvänä asiana, että tutkimuksessa oli eri-ikäisiä sijaisäitejä sekä eripituisin ajanjaksoin toimineita sijaisäitejä. Tällöin tutkimus sai monipuolisemman näkökulman perhehoitajan arjesta.

Kohderyhmään otin yhteyttä laatimalla kirjeen sijaisäideille toimitettavaksi, jossa kerroin tutkimustyöstäni ja toiveesta saada heidät tekemään kanssani yhteistyötä sekä kirjeessä painotin vaitiololupaustani. Sosiaalityöntekijät jakoivat kirjeet sijaisäideille, joista sitten kuusi lupautui lähtemään tutkimukseen mukaan. LIITE 1

6.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni teen laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullisessa tutkimuksessa paneudutaan usein myös varsin pieneen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman perinpohjaisesti. Aineiston tieteellisyyden arvosteluperuste ei ole määrä vaan laatu. (Eskola & Suoranta 2005, 18.) Aineistosta voi tuoda esiin tutkimusongelmaa selventäviä teemoja. Näin on mahdollista vertailla tiettyjä teemojen esiintymistä ja ilmentymistä aineistossa. (Eskola & Suoranta 2005, 174.) Tutkimusmenetelmänä käytän teemahaastattelua, koska näin saan kaikilta haastateltavilta esiin mielipiteet samoista asioista. Teemahaastattelu ei kuitenkaan noudata tiettyä kysymyskaavaa, vaan teemoihin sisällytetään tarvittavan tiedon, joka haastattelussa tulee saada esiin. Opinnäytetyöni aihe on tunteita herättävä, jota ei voi lähteä tutkimaan määrällisellä tutkimusmenetelmällä, koska tarvittavaa tietoa voi jäädä huomaamatta.

Sisältö- ja tilanneanalyysi on teemahaastattelussa ensisijaista. Pohdittavat teemat valitaan tutkittavaan aiheeseen perehtymisen lähtökohdasta. Tutkimusaihe ja tutkimuskysymykset on muutettava tutkittavaan muotoon. Kysymysten miettimisen

lisäksi myös haastateltavien valitsemiseen tulee asennoitua harkinnalla. Tutkittaviksi tulee valita sen kaltaisia ihmisiä, joilta otaksutaan parhainten saavan aineistoa kiinnostuksen määränpäänä olevista asioista. (Teemahaastattelu 29.9.2011.)

Olen opinnäytetyössäni perehtynyt sijaisvanhemmuuteen lukemalla kirjallisuutta ja kirjoittamalla teoriaosuutta sekä olen pidempään seurannut yhteiskunnallista keskustelua liittyen sijaishuoltoon. Yhdessä yhteistyötahoni, Seinäjoen kaupungin lastensuojelujohtajan Janne Pajaniemen ja sijaisvanhempien kanssa yhteistyötä tekevän sosiaalityöntekijän Sirkka Luoman kanssa pohdimme, millaisia asioita he haluaisivat saada esiin tutkimuksessani. Oman mielenkiintoni ja heidän toiveiden pohjalta laadin aiheita haastattelulle. Opinnäytetyössäni teemoja oli kolme, jotka olivat seuraavat; sijaisäidinsuhde sijoitettavaan lapseen, sijaisäidinsuhde sosiaalitoimeen ja muihin tahoihin sekä sijaisäidin suhde omaan perheeseen. Kyseisten teemojen alle mietin kysymyksiä, joiden pohjalta laadin haastattelurungon. Haastattelurunkoon kertyi paljon kysymyksiä, joista kuitenkin poimin oleellisemmat kysymykset, joihin oli ensisijaisesti haastattelussa saatava vastaus. Osa haastattelurungon kysymyksistä oli tukikysymyksiä, jotka autoivat enemmän avaamaan kyseistä teemaa.

Teemahaastattelu on keskustelunomainen tilanne, jossa käydään läpi ennalta suunniteltuja teemoja. Teemojen puhumisjärjestys on vapaa, eikä kaikkien haastateltavien kanssa välttämättä puhuta kaikista asioista samassa laajuudessa. Teemahaastattelussa pyritään huomioimaan ihmisten tulkinnat ja heidän merkityksenantonsa. Ihmisten vapaalle puheelle annetaan tilaa, vaikka ennalta päätetyt teemat pyritään keskustelemaan kaikkien tutkittavien kanssa. (Teemahaastattelu 29.9.2011.) Haastatteluja tehdessäni, minulla oli käytössä nauhuri, johon äänitin keskustelumme. Haastattelun jälkeen litteroin keskustelun myöhempää analysointia varten ja tein merkintöjä tutkimuspäiväkirjaani haastattelutilanteen tunnelmasta, haastateltavasta ja ympäristöstä. Haastattelemiseen varasin aikaa noin 11/2 tuntia ja välillä haastattelu saattoi kestää pitempään. Sijaisäidit halusivat mielellään kertoa omista kokemuksistaan ja antaa oman panoksensa tutkimukselleni. Haastattelut tehtiin sijaisäitien kotona niin, että muita ihmisiä ei ollut läsnä. Kotona tehtävä haastattelu antaa enemmän

luontevuutta asioiden käsittelyyn ja haastateltava voi tuntea olonsa tällöin vapautuneemmaksi. Tärkeää oli rauhoittaa keskustelutilanne muilta ääniltä tai keskeytyksiltä, koska aihe oli hyvin tiivis sekä tunteikas ja vaati keskittymistä. Haastattelurungon mukaan tein haastattelua, mutta annoin myös haastateltaville vapauden puhua enemmän heitä mieltä askarruttavista asioista, jolloin sain enemmän syvyyttä tutkimukseen. LIITE 2

6.4 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

Laadullisessa tutkimuksessa on ensiarvoista arvioida tutkimuksen uskottavuutta ja luotettavuutta. Laadullisen tutkimuksen tulokset eivät esimerkiksi voi olla sattumanvaraisia ja tutkimuksessa hyödynnetyillä menetelmillä on saatava tutkia sitä, mitä tutkimuksessa on pyrkimys tutkia. Käytettyjen käsitteiden on sovelluttava tutkimusongelman ja aineiston sisältöihin. Luotettavuutta saatetaan arvioida laadullisessa tutkimuksessa monin tavoin. Eräs laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen yhdistyvä näkökulma on yleistettävyyttä tai siirrettävyyttä: ovatko tutkimuksen tulokset yleistettävissä tai siirrettävissä myös muihin kohteisiin tai asiointiloihin. (Tutkimustulosten luotettavuus ja pätevyys. 17.11.2011.) Laadullisessa tutkimuksessa aineiston koko ei ole ratkaisevaa, vaan sen tulkintojen kestävyys ja syvyys (Aaltola & Valli 2001, 28).

Tutkimuksen haastavin osuus oli litteroida haastattelut, joka vei runsaasti aikaa ja tuotti paljon kirjallista materiaalia. Ennen tutkimuksen aloittamista oli tavoitteeni hakea haastateltavaksi 5-8 sijaisäitiä. Oli vaikeaa saada sijaisäitejä lähtemään tutkimukseen mukaan. Olettava syy siihen tuntuu olevan se, että sijaisäidit eivät ehtineet tai saaneet järjestettyä aikaa haastattelulle. Sain kuitenkin lopuksi haastateltavaksi kuusi sijaisäitiä, joka ei määrällisesti ole paljon, mutta riittävän kattava tutkimuksen kannalta. Perustelen kattavuutta sillä, että vastaukset alkoivat toistaa itseään, vaikka haastateltavat vaihtuivatkin. Haastatteluissa tuli esiin samankaltaisuutta, mutta myös eriäviä mielipiteitä oli havaittavissa. Tutkimuspäiväkirjan pito tuki analyysin tekemistä ja tuloksiin pääsemistä, koska päiväkirja auttoi muista-

maan erilaisia tilanteita haastattelusta sekä tukemaan sitä käsitystä, minkä olin litteroinnissa havainnut.

Aineiston kattavuutta tarkastellaan yleistettävyydestä, koosta ja edustettavuudesta lähtien tutkimuksen omista teoreettisista lähtökohdista käsin. Aineiston selkeä rajaaminen on välttämätöntä, koska vastauksista tulee esiin paljon tutkimusongelman kannalta toissijaista tietoa. (Eskola & Suoranta 2005, 60–64.) Haastatteluista kertyi aineistoa paljon, myös sellaista, joka ei vastannut siihen kysymykseen, mitä tutkimuksessa haettiin. Minulla oli kolme pääteemaa, jotka olivat sijaisäidin suhde sijoitettuun lapseen, sijaisäidin suhde perheeseen ja sijaisäidinsuhde sosiaalitoimeen ja muihin tahoihin. Kulloisenkin pääteeman alle olin valinnut pienemmät teemat, joihin hain vastaukset. Samalla tarkistin, että ne vastaavat tutkimuskysymyksiin. Näin alkoi toistettavuus näkyä eri haastatteluissa ja sain selville tarvittavia tuloksia.

Teemahaastattelussa edetään teemojen ja kysymysrunгон mukaan, mikä auttaa siinä, että pysytään kyseisessä aiheessa. Tärkeää oli, ettei haastattelijana johdattale haastateltavaa, omien olettamuksiensa mukaan, vaan antaa haastateltavan itse muodostaa käsitystä ja kertoa kyseisestä aiheesta. Välillä olisi haastattelussa tehnyt mieli hyvinkin paljon kommentoida asioita ja sanoa oman mielipiteeni. Tutkimustuloksia analysoidessa on pitäydyttävä neutraalina, eikä antaa omien mielipiteidensä vaikuttaa tuloksiin. Jos tutkija käsittelee saatuja tuloksia oman ajattelumallinsa mukaan, ei tuloksia voida pitää pätevinä ja tosina (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 232). Omat mielipiteeni ja olettamukseni eivät poikenneet haastateltavien mielipiteistä, vaan ne ennemmin vahvistuivat haastattelujen myötä. Olin aikaisemmin ennen haastatteluja tiedostanutkin sijaisäidin työn olevan raskasta ja jatkuvan tarkkailun alla olemista. Mielenkiintoista oli kuulla, miten sijaisäidit sen kokevat. Eniten minut yllätti tutkimuksessa ammatillisuuden kokeminen ja kuinka paljon sitä tarvitaan perhehoitajan työssä. Siitä minulla oli omat ennakkokäsitykseni, joita sain muuttaa tutkimuksen edetessä.

6.5 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksentekoon yhdistyy monia eettisiä kysymyksiä, jotka tutkijan on huomioitava. Tiedon hankintaan ja julkistamiseen liittyvät tutkimuseettiset periaatteet ovat yleisesti hyväksytyjä. Periaatteiden tietäminen ja niiden mukaan toiminen, on jokaisen yksittäisen tutkijan vastuulla. Eettisesti hyvä tutkimus olettaa, että tutkimuksen teossa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. (Hirsjärvi, Remes&Sajavaara 2009, 23.)

Olen huomionut eettisyyden jo siinä vaiheessa, kun olen opinnäytetyötä suunnitellut. Tutkimuksen tarkoitus on edes auttaa sijaisäidin sekä häntä koskevien ihmisten tilannetta. Ennen opinnäytetyöni aloittamista, olen hakenut Seinäjoen kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnalta luvan tutkimuksen tekemiseen, missä olen tehnyt selvityksen tutkittavasta aiheesta ja kohderyhmästäni sekä olen luvannut toimia eettisesti oikein. LIITE3

Suunnitelma vaiheeseen kuuluu kohderyhmän hakeminen, jossa myös täytyy huomioida eettisyys. Olen laatinut kirjeen sijaisäideille, missä pyysin heidän suostumusta lähteä tutkimukseen mukaan. Kirjeessä kerroin salassapito velvollisuudestani ja lupasin käsitellä haastatteluja niin, etteivät haastattelussa tulleiden henkilöiden henkilöllisyys tule ilmi missään vaiheessa. Sosiaalityöntekijät jakoivat kirjeen sijaisäideille ja halukkaat äidit ottivat minuun suoraan yhteyttä, tällöin sosiaalityöntekijät eivät liioin tiedä, ketkä sijaisäidit ottivat osaa tutkimukseen.

Haastattelutilanteessa olen painottanut haastateltaville, että heidän henkilöllisyytensä tai haastattelussa esille tulleiden ihmisten henkilöllisyys ei paljastu tutkimuksessa. Keskustelun äänittämiselle olen kysynyt lupaa haastateltaviltani ja kertonut heille, että litteroin keskustelun, jotta pystyn analysoimaan haastattelut. Tutkimuksen jälkeen hävitän kaiken materiaalin, joka on koskenut haastatteluja; muun muassa nauhat ja litteroitu materiaali. Haastateltavani suhtautuivat myönteisesti siihen, että äänitin keskustelun ja pystyimme keskustelemaan luonnollisesti. Ainoastaan yksi haastateltava koki nauhoittamisen epämukavaksi ja hän ei kyennyt kertomaan asioita, vaikka

kerroinkin hänelle, että keskustelumme jää vain meidän kahden väliseksi asiaksi. Vasta haastattelumme ja nauhoittamisen jälkeen, hän kertoi asioita, jotka oli kokenut vaikeiksi asioiksi kertoa. Kirjasin ne asiat heti tutkimuspäiväkirjaan, josta olen voinut ne hyödyntää tutkimuksessani.

Koin haasteelliseksi tutkimuksen raportoinnissa kirjoittaa asioista niin, ettei ihmisiä tai eri tahoja pysty tunnistamaan niistä. Kuten Hirsjärvi ja Hurme (2008, 20) sanovatkin, että haastattelujen raportoinnissa on otettava huomioon luottamuksellisuus sekä ne seuraukset, joita julkaistulla raportilla on niin haastateltaville kuin myös heitä koskeville ryhmille tai instituutioille. Tutkimuksessa en paljasta lasten sukupuolta vaan sanon heitä lapsiksi, vaikka haastateltava olisikin sanonut lapsen nimen tai sukupuolen. Näin haluan varmistaa, että lapsia ja haastateltavaa ei voi sitä kautta tunnistaa.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä kappaleessa käy tutkimustuloksia läpi, joita olen koonnut sijaisäitien haastatteluista. Olen poiminut haastatteluista merkittävimmät asiat aihealueittain esiin, jotka sitten olen jakanut omiin kappaleisiin. Havainnollistan sijaisäitien kokemuksia heidän kertomuksien mukaan tuomalla suoria lainauksia tekstiin. Osan kappaleen otsikoista olen nostanut tekstistä esiin, mikä kuvastaa kyseistä kappaletta.

7.1 Elämää kuin näyteikkunassa

Haastateltavat sijaisäidit kertoivat syyn lähteä sijaisäidiksi olleen halu auttaa lapsia, jotka ovat avun tarpeessa. Pääsääntöisesti he kaikki olivat olleet kiinnostuneita lastensuojelusta ja heillä oli niin sanottu voimakas hoivaamisvietti. Tämän lisäksi kolmella sijaisäidillä oli toiveena saada iso perhe. Kolme sijaisäitiä oli alkanut sijaisäidiksi, koska he eivät voineet saada omia lapsia. Seuraavassa sijaisäidit kuvailevat sitä, miksi lähtivät sijaisäideiksi:

Se on ehkä semmonen auttamisen halu ja mä oon aina ollut sellanen, että voin ottaa vaikka kulkukoirankin. On ollut aina vahva hoivaamisvietti ja mä oon aina halunnu saada paljon lapsia. Mä en voinut sitten enää saada enempää lapsia ja jäi sellaista tyhjää tilaa. Aina olen halunnut saada sellasen suuren perheen..(H1)

Jo nuorena, kun mentiin kihloihin, niin mietittiin, että olisi kiva hoitaa sellaisia lapsia, jotka eivät ole meille syntyneet. Jos lehdissä oli juttua sijaislapsista tai lastenkodeista, niin se aina kolahti. Sitten, kun ei omaa lasta alkanut kuulumaan, niin lehdessä sosiaalitoimi haki sijaisperheitä. Otettiin heihin yhteyttä ja niin ensimmäinen lapsi tuli meille.(H6)

Sijaisäidit kertoivat ympäristön suhtautumisesta heidän päätökseen alkaa sijaisvanhemmaksi olleen useimmiten positiivista varsinkin lähisukulaisten taholta. Ympäristöllä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sijaisäidin läheisiä ihmisiä kuten sukulaisia, ystäviä, naapureita, työkavereita ja yleensä ihmisiä, jotka kuuluvat sijaisäidin elämään. Negatiivista palautetta oli tullut esiin ihmisiltä, kun sijaisvanhemmuus oli kestänyt pitempään. Negatiivinen palaute oli lähinnä koskenut rahallista korvausta, mitä sijaisäidit olivat saaneet sijaislapsista, jonka ympäristö myös kuvitteli isoksi summaksi. Kahdelta sijaisäidiltä tuli palautetta siitä, miten media voi vaikuttaa vääristelevästi ihmisten käsitykseen sijaisvanhemmuudesta.

Hirveän paljon on tullut yllätyksiä. Moni asia on hämmentänyt, vähän loukannukki, mutta pääasiallisesti hyvin on suhtauduttu. Ristiriitaistakin ollut, että sellaiset ihmiset, jotka ovat olleet läheisempiä, niin välit ovat saattaneet löyhtyä. Ne ei vaan osaa suhtautua (sijoitettuun) lapseen. (H2)

Alkuaikoina ne, joiden ajattelin meitä enemmän arvostelevan, niin he meitä eniten kannustivat. Sitten, kun lapset olivat hetken ollu niin tuli tiettyä kateutta; tuon ei tarvi lähteä töihin ja tuo saa rahaa. Sehän on se glisee, että näistähän saa hurjasti rahaa ja myöskin se uteliaisuus, ei puhuttu mitään, mutta mentiin luetuttamaan lapsia; minkä takia ja mistä päin jne. Ei tiedetä kumminkaa mitä se on. (H1)

Jonkun verran on ollut sitten sitä, kun tuli tämä Karpon ohjelma, jossa puhuttiin kummallisista rahasummista, mistä sijaisvanhemmat eivät olleet nähneetkää. Jonkin verran on tullut sitten sitä, että tämä on hyvä rahanlähde.(H3)

Positiivisena palautteena sijaisäidit kokevat sen, kun heiltä tiedustellaan heidän jaksamistaan. Kuitenkaan he eivät halua kantaa hyväntekijän sädekehää päänsä päällä. Kolmen sijaisäidin puheessa tuli esiin arvostus, etteivät he tarvitse muiden ihmisten arvostusta, että heille riittää oman miehen ja lasten arvostus.

Lähinnä tässä on joutunut kopsuttelemaan tuota sädekehää pään päältä pois, mitä ihmiset yrittävät laittaa.(H6)

Joskus joku on mulle sanonu, että hattua sulle pitäis nostaa. Mä oon sanonu, että pitääkää hattunne vaan päässä. En mä tähän tarvi sen enemppää arvostusta. Mulle on tärkeää, että oma mies arvostaa mua ja lapset. Mulle on tärkeää, että mun lapset voivat hyvin ja pärjäävät elämässä. (H5)

Sijaisäidit kokevat sijaisäitiyden olevan rinnastettavissa tavalliseen äitiyteen, jossa pyritään toimimaan kuin tavallisessa perheessä. He tiedostavat, että sijaisäitiys on jaettu vanhemmuutta biologisen äidin kanssa. Jaettu vanhemmuus ja haasteelliset tilanteet lasten kanssa sekä toiminen eri yhteistyötahojen kanssa tuovat sijaisäitiyteen eroavaisuutta verrattuna niin sanottuun normaaliin äitiyteen. Neljä sijaisäitiä toi esiin sen, miten ammatillisuudesta on silloin hyötyä, kun tilanteet ovat vaikeita ja haasteellisia. He kokevat, että tällöin he pystyvät parhaiten auttamaan ja tukemaan lasta, kun he katsovat asioita ammatillisemmin kuin vain tunteella.

Se on tavallaan samanlaista äitiys, mutta siinä on sellasia elementtejä ja sellasesta tietynlaisesta ammatillisuudesta on enemmän hyötyä kuin haittaa. Sä pystyt näkemään niitä lapsen asioita ja sä et lähde niin tunteella mukaan. Silloin sä pystyt hakemaan tarvittavia asioita ja pystyt tekemään töitä lapsen kanssa vaikeuksien voittamiseksi. Se arkipäivän äitiys on pyykinpesua ja ruoan laittamista. (H 3)

Viisi sijaisäitiä kertoi, että sijaisäitiys on tuonut heille sinnikkyyttä hoitaa asioita lapsen parhaaksi sekä oikeudenmukaisuutta ja pitkää pinnaa. Kaksi sijaisäitiä koki kiitollisuutta siitä, että he itse ovat saaneet hyvän lapsuuden, kun sijaisäitiyden myötä ovat nähneet, etteivät asiat aina mene toivotulla tavalla. Kolme sijaisäitiä, jotka eivät ole voineet saada omia lapsia kokivat, että sijaisäitiys antoi mahdollisuuden kokea äitiys, vaikka lapset eivät olleetkaan biologisesti omia. Yksi sijaisäiti kuitenkin koki, ettei sijaisäitiys vastannut täysin sitä, millaista olisi olla biologinen äiti.

Lapsettomuuden kipuihin lapsi toi helpotusta. Vaikka nytkin vielä ajattelen, että olen vieläkin lapseton, joten ei se täysin sitä kipua pois vienyt. (H6)

Yleisesti sijaisäidit kertoivat siitä, miten paljon sijaisäitiys on heille antanut, vaikkakin se on heiltä paljon vaatinut. He toivat esiin sen, että sijaisäiti on työssään kokonaisvaltaisesti kiinni 24 tuntia vuorokaudessa. Kaksi sijaisäitiä koki epämukavaksi sen, että he ovat jatkuvan tarkkailun alla, niin ympäristön taholta kuin sosiaalitoimesta. Siinä heidän mielestä eniten sijaisäitiys poikkeaa tavallisesta äitiydestä.

Kun ensimmäisen lainalapsen otat, niin sen jälkeen sä avaat oven koko maailmalle ja sitten sä elät lasikaapissa. Täytyy olla tietynlainen masokisti, kun tähän lähtee, niin naimisissa on tämän työn kanssa, sillä tavalla hyvälläkin tavalla. Joka tähän panostaa, niin se on sellanen elämäntapa.(H1)

Se semmonen tunne, että oot ollut tavallaan näyteikkunassa suurenuslasin alla ja on niitä tahoja, jotka seuraa kuinka sä toimit ja rakastatko varmasti sitä lasta kuin omaasi. Sitten huostaanoton purku, joka raastaa rintaa, niin samat ihmiset sanoo; etkö sä muistanut, ettei se ole sun oma lapsi. Se on ollut sellanen kipein kohta.(H6)

7.2 Uusi perheenjäsen

Sijaisäidit kertoivat tuntemuksinaan uuden perheenjäsenen tulon herättävän aina pientä jännitystä ja vaativan aluksi paljon huomiota sekä jaksamista sijaisäidiltä. Lapsen sopeutumiseen vaikuttaa olosuhteet, mistä lapsi on lähtenyt ja lapsen ikä on oleellinen tekijä sopeutumisessa. Kahdella sijaisäidillä oli kokemusta kriisisijoituksesta sekä pitkäaikaissijoituksesta. Heidän näkemyksissä tuli esiin kriisisijoituksen sijoitettujen lasten sopeutumisen olevan nopeampaa kuin niiden lasten, joiden sijoitusta oli etukäteen valmisteltu erilaisilla etukäteisillä tutustumisilla. Näiden sijaisäitien kokemusten mukaan on helpompaa, kun sijoitus tapahtuu nopeasti, jolloin asiaa ei ehdi hirveästi miettiä etukäteen. Yksi sijaisäiti koki raastavana sen, että lapsi haetaan vanhemmiltaan ja viedään uuteen kotiin ilman mitään erillistä tutustumista. Tutkimuksessa tuli esiin, että sijaisäideillä oli näissä asioissa eriäviä mielipiteitä keskenään. Merkityksensä saattoi olla sijaisäidin kokemuksella ja iällä, joka vaikutti suhtautumisena kyseiseen asiaan.

Mahtava tunne, jos toinen hakee lapsen synnytyslaitokselta, niin me haettiin lastenkodista, mä vertasin siihen. Sitä vain haettiin ja lähdettiin.(H5)

Kun se tilanne tulee, että tulee soitto; nyt täällä olisi lapsi, vaikka siihen oli ehtinyt valmistautua, niin se tilanne on kuitenkin julma. Se haetaan kuin koiranpentu talosta ja istutetaan penkkiin ja viedään uuteen maailmaan, niin on se tilanne aika raaka.(H2)

Tietyllä tapaa aina jännittää. Oli helpompaa, kun ne tulivat kriisinä, ne vain tuli silloin, niitä joko itte haettiin tai poliisit toivat tai jollain muulla kyytillä tuotiin. Se lapsi tulee sellasesta kaaoksesta, jossa on paljon erilaisia ihmisiä pyöriny ympärillä, niin silloin se on vaan helpompi tulla siihen. (H1)

Sijaisäidit kokevat tärkeäksi antaa lapsille aikaa sopeutua uuteen kotiin ja ympäristöön. Alkuvaihetta sijaisperheessä he kutsuvat kotiutumisvaiheeksi, jolloin lapsi voi alkaa pikkuhiljaa tuntea olonsa turvalliseksi ja sopeutua perheeseen. Esiin tuli, että tärkeää on lapsen tai nuoren historia ja tausta, joka saattaa mukanaan tuoda epämieluisaa käyttäytymistä esimerkiksi tupakointia, varastamista, joihin on heti puututtava sijoituksen alkuvaiheessa. Yhden sijaisäidin mukaan on tärkeää olla sinut itsensä kanssa, kun sijaisäidiksi alkaa. Näillä hän tarkoitti omia kokemuksia muun muassa lapsuudesta.

Muistan törmänneeni sellaisiin asioihin, että näissä lapsissa oli asioita, jotka nostattivat mussa itnessä sellaisia asioita omasta lapsuudesta, joita ei ollut käsiteltyt. Kun me aloitettiin, niin silloin ei vielä ollut Pride-koulutusta, joten ei kukaan mulle sanonut, että näinkin voi käydä. Se oli sellanen yllättävä asia. (H3)

Kiintymyssuhteen muodostumiseen vaikuttavat erilaiset seikat kuten muun muassa lapsen ikä. Yleisesti kaikilta sijaisäideiltä tuli esiin se, että pienten lasten on helpompi kiintyä kuin vanhempien lapsien tai nuorten. Isommat lapset ja nuoret ovat kokeneet paljon hylkäämisiä ja pettymyksiä, joten luottamusta heihin vaikeampi rakentaa. Yhden sijaisäidin kertoman mukaan on helpompi kiintyä lapseen, joka on aurinkoinen kuin lapseen, joka on haasteellinen. Vastaavasti toinen sijaisäiti kertoi, että lapsi, jonka kanssa on joutunut tekemään paljon töitä, niin kiintymys lapseen on syvempää, varsinkin jos haasteellisuus on helpottunut. Kolmen

sijaisäidin mukaan lapsen kiintymykseen vaikuttaa myös biologisten vanhempien lupa lapselle, että he saavat kiintyä sijaisvanhempiin.

Toisilla lähtee nopeammin muodostumaan kiintymyssuhde kuin toisilla. Leikki-ikäisillä muodostuu nopeinten, toisilla on psyykkisellä puolella ongelmaa, että ne esittää tunteensa niin rajuina huutamisena ja potkimisena. Sitten se kääntyy niin, ettei ne halua lähteä meiltä ollenkaan. Mä oon aina ne pitänyt omina, samoin nämä kriisisijoitetutkin. Oon kiintynyt yhtäläillä niihinkin ja itku tulee, kun ne lähtee.(H5)

Tutkimuksessa tuli esiin, että vaikka kyse olisikin pitkäaikaissijoituksesta, niin lapsen eri kehitysvaiheessa voi kiintymys olla koetuksella. Kahden eri sijaisäidin mukaan murrosikä on ollut haasteellinen aika sijoitetun lapsen elämässä. Toisen sijaisäidin mukaan olisi ollut hyvä jo osata etukäteen varautua murrosiän ongelmiin.

Olin ajatellu, että osaan kasvattaa kunnes tuli murkkuikä, joka vei jalat alta. Mä en ollut ymmärtänyt, enkä ollut osannut varautua. Se oli kaaottista. Poliisit kävi meillä alvariinsa. Siitäkin selvittiin, eikä sijoitusta tarvinnu purkaa.(H 5)

7.3 Veri on vettä sakeampaa

Tutkimuksessa tuli esiin, että miten iso merkitys lapsen biologisella suvulla on lapselle, varsinkin myöhemmin eri kehitysvaiheessa muun muassa murrosiässä lapset alkavat miettimään omaa biologista taustaansa. Sijaisäidit määrittivät sijoitetun lapsen läheisverkostoa, miten he sen kokivat; muun muassa ketä läheisverkostoon kuuluu ja miten he pitävät yhteyttä lapseen. Yleisesti sijaisäidit kertoivat, että läheisverkoston määrittely riippuu lapsesta. Yleensä aktiivisemmin yhteyttä pitää biologinen äiti, joissakin tapauksissa biologinen isä on mukana yhteyden pitämisessä. Biologisten vanhempien lisäksi lapselta saattaa löytyä isovanhemmat, jotka varsinkin siinä vaiheessa, kun lapset on sijoitettu, haluavat pitää yhteyttä lapsiin. Yhden sijaisäidin kertoman mukaan, isovanhemmat uskaltavat paremmin lähestyä lapsia, kun lapset ovat sijoitettuna, koska tilanne lasten kotona on saattanut

olla niin kaottinen, etteivät he ole voineet tavata lapsia siellä. Kolme sijaisäitiä mainitsi lapsen läheisverkostosta löytyvän kummit, jotka haluavat pitää yhteyttä lapsiin. Haastatteluissa tuli esiin, etteivät lapsen muut sukulaiset juurikaan ole yhteydessä lapseen. Kaksi sijaisäitiä kertoi heillä olleen lapsia, joiden biologiset vanhemmat eivät ole pitäneet mitään yhteyttä lapsiin.

Läheisverkosto on niin lapsikohtainen, millaisesta taustasta tulee ja kuinka halutaan pitää yhteyttä. Yleensä, kun huostaanotto tapahtuu, niin tullaankin niin läheisiksi. (H6)

Joidenkin lasten kohdalla vanhemmat ovat aktiivisesti mukana, mutta pikkuhiljaa se hyytyy. Ollaan kutsuttu heitä meille ja joillakin on ollut isovanhemmat mukana sekä kummeja. (H5)

Yleisesti sijaisäidit pitivät hyvänä toimintamallia, jossa asiakassuunnitelmassa sovitaan yhteydenpito biologisten vanhempien kanssa. Huostaan otettua lasta koskevaan asiakassuunnitelmaan kirjataan, miten toteutetaan lapsen yhteydenpito ja yhteistyö lapsen vanhempien sekä muiden lapselle läheisten henkilöiden kanssa (Sijaishuollon asiakassuunnitelma. 11.10.2011). Asiakassuunnitelmaan kirjatut ja sovitut tapaamisajat kannustavat biologisia vanhempia pitämään yhteyttä lapsiinsa.

Ensimmäisissä sijoituksissa, kun ei silloin vielä ollut mitään suunnitelmia tapaamisista, me itse tehtiin töitä asian eteen ja tapaamiset tapahtui meillä kotona. Meidän piti tehdä töitä, että ne tulisi lapsen elämään mukaan. (H3)

Asiakassuunnitelma laaditaan ja siinä tulee tapaamiset esiin, niin on ollut helppo niitä noudattaa. (H5)

Joissakin tapauksissa useasti tapahtuva biologisten vanhempien ja lasten tapaminen koettiin hankalaksi, joka vaikutti lapsen elämään epäsuotuisasti. Neljän sijaisäidin mielestä sopiva väli tapaamisille olisi kerran kuukaudessa ja tapauksesta riippuen tapaamisen kesto tulisi olla ajallisesti sopiva lapselle.

Alusta pitäen tapaamiset olisivat pitäneet olla lyhkäisemmät. Se on ollut koko ajan pitkää tapaamisaikaa. Lapsiin vaikuttaa niin, että ovat väsyneempiä ja sillä tavalla villimpiä, käyttäytyminen erilaista. Siellä ne saa tehdä mitä vain. (H4)

Aika valppaana sijaisvanhemman pitää olla, että pystyt lapsen reagoinnit lukemaan missäkin tilanteessa. Lapset ovat kotona käymässä, niin toiset lapset ovat hyvin levottomia. Toiset lähtevät hyvillä mielin ja tulevat pahalla mielin takaisin tai sitten päinvastoin.(H5)

Tutkimuksessa sijaisäideiltä tiedusteltiin heidän mielipidettä biologisten vanhempien roolista lapsen elämässä. Kaikki kuusi haastateltavaa sijaisäitiä totesivat, että biologisten vanhempien rooli on todella tärkeä lapsen elämässä. He haluavat, että lapsen yhteys vanhempiinsa säilyy. Heidän mielestään on tärkeää, että lapsi tietää omat juurensa. Kolme sijaisäitiä koki välillä työläänä sen, että piti yrittää saada biologisia vanhempia pitämään yhteyttä lapsiin ja ymmärtämään kuinka paljon yhteydenpito merkitsee lapselle.

En niinkään jännittänyt millainen lapsi tuloo, vaan millainen on biologinen suku. Kyllä siinä näkee sen, että veri on vettä sakeampaa. Kyllä siinä jotain vahvaa on, ei sitä oikein osaa selittää. Kyllä niillä valtava rooli on ja olisi hyvä, kun ne itekin sen ymmärtäisi. (H3)

Biologisten vanhempien rooli on se, että pitäisivät yhteyttä lapsiin ja olisi se ihminen, joka on hänet synnyttänyt tai mummo ja olisi olemassa se suku, läheisverkosto, että lapsi tietäisi mihin on kuulunut tai kuuluu edelleen. Me hoidetaan se arki täällä ja pidetään normaalia perhe-elämää. Pönkitetään vanhempia pitämään yhteyttä lapseen. Joskus ollaan lähetetty tekstiviestiä tai yritetty soittaa, että hei täällä on sun lapsesi. Voisit edes joskus soittaa. (H5)

Pääsääntöisesti sijaisäidit kokivat tulleensa hyvin toimeen biologisten vanhempien kanssa. Kaksi sijaisäitiä toi esiin sen, että on tärkeää, että sijaisvanhemmilta löytyy uskallusta ja rohkeutta sanoa erilaisista asioista biologisille vanhemmille, jos kokee sen olevan lapsen parhaaksi. Yksi sijaisäiti oli kokenut uhkailua biologisen isän taholta liittyen lapsen tapaamisiin. Biologisilta vanhemmilta oli tullut kiitosta siitä, että sijaisäidit hoitavat heidän lapsiaan. Kahden sijaisäidin mielestä on hyvä, jos lapsi tietää ja ymmärtää sen, miksi heidät on huostaan otettu, jolloin lapset eivät rakentele mielessään muunneltua todellisuutta.

Biologisten vanhempien pitää keskittyä siihen, että saavat asiansa niin kuntoon, että lapset voivat palata takaisin kotiin. On tietysti olemassa niitäkin vanhempia, jotka ovat onnellisia siitä, että lapset ovat hyvässä hoidossa, kun itse eivät kykene hoitamaan lapsia. Välttämättä ei ole huono ole sekään, että lapsi näkee huostaanoton syyn, näin hän ymmärtää miksi se on näin. (H6)

Mieheni on aina sanonut lapsille, ettei ne teidän vanhemmat ole halunnut teille pahaa, vaan se on vain mennyt näin. (H 5)

7.4 Sijaisäitiyden vaikutus omaan perheeseen

Tutkimuksessa tiedusteltiin, että miten sijaisvanhemmuus on vaikuttanut parisuhteeseen? Yleisesti sijaisäidit vastasivat, että sijaisvanhemmuuden vaikuttaneen niin, että yhteistä aikaa on vähemmän. Yhden sijaisäidin mukaan ajan vähyys ei välttämättä niinkään johdu sijaislapsista vaan yleisesti vanhemmuudesta. Viisi sijaisäitiä koki, että sijaisvanhemmuus tuo parisuhteeseen enemmän paineita, jos lapset ovat haasteellisia tai jos on kriisi meneillään lapsen tai nuoren kanssa. Kolme sijaisäitiä koki, että parisuhteeseen toi haasteita muut tahot muun muassa; sosiaalitoimi, lapsen biologinen lähisuku ja terapeutit sekä heidän kanssa pidettävät palaverit. Heidän mielestä yhteistyö näiden tahojen kanssa erotti sijaisvanhemmuuden normaalista vanhemmuudesta. Kaikilta sijaisäideiltä tuli esiin ymmärrys siitä, että parisuhdetta pitää hoitaa, kunhan siihen löytyy aikaa ja mahdollisuuksia. Yhden sijaisäidin mielestä sijaisvanhemmat eivät voi erota, koska sijaislapsille se olisi taas yksi menetys lisää ja vaikuttaisi lasten eheytymiseen. Kolme sijaisäitiä koki, että sijaisvanhemmuus on vahvistanut ja lujittanut heidän parisuhdettaan. Tämän he selittävät sillä, että suhde on ollut jo vahva ennen sijaisvanhemmuutta tai he ovat jo aikaisemmin käyneet kriisinsä ja selvinneet niistä.

Varsinaisesti ei nämä lapset ole tuonut mitään ongelmaa tähän parisuhteeseen. Ollaan käyty avioparileireillä jne. Välillä on pitänyt pysähtyä miettimään. On pitänyt enemmän sitoutua liittoon, koska on vielä niin paljon tässä pelissä, monen ihmisen elämä. (H3)

Kyllähän se lujilla on välillä, varsinkin, kun jonkun lapsen kohdalla on menossa vahva kriisi. Niin pinna on tiukalla ja asioita koittaa järjestää. Välillä sitten pitää päästä lataamaan akkuja. Ollaan joskus lähdetty kahdestaan kylpylään nukkumaan. (H1)

Kyllä koeteltu on, mutta ei niin lujaa, että oltaisiin lähdetty erilleen. Kun on joku kysynyt sijaisvanhemmuudesta, niin olen sanonut, että tässä täytyy antaa kukkaronsa ja avioliittonsakin. (H5)

Sijaisäideiltä tiedusteltiin, että ottaako jompikumpi sijaisvanhemmista enemmän vastuuta tehtävästään perhehoitajana. Kaikilta sijaisäideiltä tuli esiin, että sijaisäidit kantavat enemmän vastuuta. Luonnollisesti tämä selittyy sillä, että viisi sijaisäitiä on kotona hoitamassa lapsia ja sijaisisät käyvät töissä. Yksi sijaisäiti kävi kodin ulkopuolella töissä, jolloin sijaisisä toimi perhehoitajana. Sijaisäidit toimivat arjen organisaattoreina ja pitävät yhteyttä yhteistyötahoihin, mutta kaikissa sijaisperheissä isät osallistuivat sijaislasta koskeviin palavereihin. Kodin arjessa sijaisisät olivat mukana hoitamassa lapsia tai tekemässä kotitöitä. Sijaisäidit olivat useasti ne, jotka ajattelivat asioista tunteellisesti ja sijaisisät vastaavasti hoitivat asioita paljon miettimättä ja pohtimatta. Tässä suhteessa sijaisvanhemmuus ei poikkea niin sanotusta normaalista vanhemmuudesta. Kahdelta sijaisäidiltä tuli esiin miehen vahvuus ja tuki, kun kyseessä oli vaikeita asioita muun muassa toimiessa murrosikäisen lapsen kanssa, joka oli hyvin haastava.

Kyllä mä otan enemmän vastuuta, kun kerta olen kotona lasten kanssa. Enemmän mun tulee mietittyä asioita, joskus kun sanon miehelle, niin se sanoo, ettei aina jaksa miettiä, se on ihan kunnon lapsi. Eli sillä on se asenne, ettei kaikkea tarvi miettiä. Mies ei varmaan ole niin henkisesti kuormittunut kuin minä, minä otan ne henkiset paineet. (H2)

Minä otan vastuuta ja se on sellaanen sanaton sopimus. Miehellä on pitkä pinna ja minä taas hötkyilen. Kun tähän lähtee, niin molempien pitää olla mukana. Yhtälailla molemmat ovat lapsien kanssa. (H5)

Vastuu menee aikalailta tasan. On mies talossa, kun lapset oli murkuiässä niin sen sanonta vaikutti niihin. (H6)

Tutkimuksessa kolmella sijaisäidillä oli omia biologisia lapsia sijaislasten lisäksi. Heiltä tiedusteltiin, että eroaako sijaisäidin suhde toisistaan biologiseen lapseen ja sijoitettuun lapseen. Kaikilta kolmelta sijaisäidiltä tuli sama vastaus, että biologiseen lapseen on erilainen tunneside kuin sijaislapseseen. Heidän oli vaikea selittää tai kuvailla tunnesidettä, mistä se muodostuu. He kokivat, että tunneside tulee siitä, että he olivat itse synnyttäneet biologiset lapset, jolloin lapsi on niin sanotusti samaa verta kuin sijaisäidit. Sijaislasten kanssa elämä saattoi olla jaettua vanhemmuutta sijaislapsen biologisen äidin kanssa, jolloin vanhemmuus ei voi olla samanlaista kuin oman lapsen kanssa. Kuitenkin kaikki sijaisäidit korostivat, että kiintymyssuhde on syntynyt sijoitettuihin lapsiin ja he rakastavat heitä yhtälailla kuin biologisia lapsiaan sekä kantavat huolta lapsen hyvinvoinnista.

En ollut käynyt koulutusta, kun ensimmäiset lapset tuli. Niin muistan, kuinka sisimmässäni taistelin siitä, kun koin etten pysty rakastamaan niitä kuin omiani biologisia lapsia. Mä kuvittelin, jotta kun mä oon lähtenyt sijaisäidiksi, niin mun täytyy rakastaa niitä lapsia samalla tavalla. Mä kärsin siitä suunnattomasti ja koin itseni huonoksi ja epäonnistuneeksi. (H3)

Kyllä suhde eroaa väistämättäkin, siinä tulee geenit ja historia. Toinen biologinen lapseni on juuri niin kuin minä. Eihän sijoitetusta lapsesta niitä piirteitä voi nähdä. Me aina nauretaan, että kyllä sijoitettu lapsi meiltä huumorin on saanut, että huomaa sellasia asioita, mitä ympäristö siihen tuo. (H2)

Vaikka sijoitettuihin lapsiin kiintyy, niin järki tulee ensin ja sitten vasta tunne. Biologisessa lapsessa tulee ensin tunne ja sitten vasta järki. Oot sijoitetuista lapsista vastuussa muille. (H1)

Joku sellainen ero on olemassa, jokainen äiti, joka on synnyttänyt lapsen tietää, mitä tarkoitan. Kun ajattelen näitä sijoitettuja lapsia, jotka tässä ovat olleet, niin jokaiseen on erilainen suhde. Jokainen heistä on mun lapsia ja mä välitän, mitä heille tässä elämässä tapahtuu. Toinen tarvitsee enemmän kuin toinen ja toinen haluaa elää omaa elämäänsä. (H3)

Sijaisäidit pitivät tärkeänä, että oli kyse sijoitetusta tai biologisesta lapsesta, niin heitä pidetään perheessä tasavertaisina lapsina. Kahdella sijaisäidillä biologiset lapset olivat vanhempia, kun ensimmäiset sijoitetut lapset tulivat perheeseen. Tämä, ehkä vaikutti siihen, ettei varsinaisia konflikteja syntynyt biologisten ja sijoitet-

tujen lasten välillä. Tutkimuksessa tuli esiin, että biologiset lapset pääsääntöisesti hyvin suhtautuivat sijoitettuihin lapsiin ja hyväksyivät heidät perheen jäseniksi. Erimielisyyttä tuli esiin, jos oli ollut haasteellinen tilanne sijoitetun lapsen kanssa tai jos biologinen lapsi koki, ettei ollut tarpeeksi saanut huomiota osakseen. Kaikki kolme sijaisäitiä oli kuitenkin tyytyväisiä, miten hyvin kuitenkin heillä oli perheenä sujunut.

Pienenä, kun tällä sijoitetulla lapsella ilmeni väkivaltaisuutta, niin se oli työntänyt biologisen lapsen vesiojaan ja hyppiny päällä, joten siinä oli hukkumisvaara. Silloin tämä biologinen lapsi itki; miksi te ootte nuo meille ottanu. Se on ollut ainoa kerta, kun ne on kysynyt sitä. Kaikenlaista on tapahtunu, mutta mun mielestä ollaan hyvin säilytty näistä. (H3)

Lapseni (biologinen) oli sanonu anopille, kun sijoitettua lasta oltiin hakemassa, että se lapsi tarvii nyt paljon huomiota. Lapseni (biologinen) yrittää auttaa ja on niin sopeutuvainen. Muutaman kuukauden jälkeen sitten tuli, etteikö tuo voisi välillä jo mennä kotiinsa. On välillä ollut hektisiä tilanteita, mutta loppujen lopuksi, kun ajattelee, niin kaikki on tähän hyvin sujahtanut. (H2)

Kerran (biologinen) lapsemme sanoi, että jos mua ei aleta tässä perheessä huomioimaan, niin mä teen itselleni ongelmia. (H3)

7.5 Tukitoimet, jotka tukevat sijaisäitiyttä

Kunta laatii perhehoitajaksi ryhtyvien vanhempien kanssa toimeksiantosopimuksen, jossa sovitaan hoidon toteuttamismuodoista tarkemmin. Sijaisvanhemmat vastaanottavat tukea tehtävänsä ensisijaisesti sijoittajatahon eli kunnan tai kuntainliiton sosiaalityöntekijältä. Perhehoitoa määrittävän perhehoitajalain mukaan perhehoitajalla täytyy olla mahdollisuus vapaapäiviin, valmennukseen, täydennyskoulutukseen ja työnohjaukseen. Sijoittajataho vastaa työnohjauksen organisoimisesta. Täydennyskoulutusta on saatavilla usein alueellisesti paikallisten viranomaisten ja perhehoitajayhdistysten järjestämänä. Myös useat muut tahot pitävät koulutuksia. (Miten sijaisvanhemmuus toteutetaan.

14.10.2011.) Kunnat voivat ostaa edellä mainittuja palveluita yksityisiltä palveluntuottajilta, muun muassa näitä yksityisiä palveluntuottajia ovat Nuoret ystävät Ry ja Perhehoitokumppanit Suomessa. Tässä tutkimuksessa haastateltavat sijaisäidit olivat tehneet Etelä-Pohjanmaalla sijaitsevien kuntien kanssa toimeksiantosopimuksen. Osalle sijaisäideistä kyseiset kunnat olivat järjestäneet tukitoimia itse tai kunta oli ostanut palvelun yksityiseltä palveluntuottajalta. Tutkimuksessa tuli esiin sijaisäitien tyytymättömyys kuntien itsensä järjestämiin tukimuotoihin, joka koettiin riittämättömäksi. Yksityisen palveluntuottajan kautta koettiin saavan enemmän tukea perhehoitajan tehtäviin. Aion käydä läpi tukitoimia, mitä tutkimuksessa tuli esiin ja millaisia sijaisäidit toivoisivat niiden olevan.

Tutkimukseen osallistuneista sijaisäideistä kolme oli käynyt Pride-valmennuksen. Osa sijaisäideistä oli alkanut perhehoitajaksi aikana, jolloin ei vielä ollut Pride-valmennusta tai jos oli, niin sitä ei välttämättä ollut saatavilla. Yksi heistä oli käynyt Pride-valmennuksen myöhemmin. Kaikki sijaisäidit pitivät hyvänä Pride-valmennusta, joka nimen omaa käydään, ennekuin aletaan perhehoitajaksi. He, jotka olivat käyneet Pride-valmennuksen, olivat erittäin tyytyväisiä siihen, miten koulutus valmensi heitä sijaisvanhemmuuteen.

Pride-valmennus oli hyvä, sitä pitäisi käydä jokaisen, siellä käydään eletty elämä ja jos on jotain peikkoja niin ne tulee esiin siellä. (H1)

Valmennuksessa olisi voinut pelotella vielä enemmän, minkälaista tämä on. (H4)

Pride-valmennuksessa kuuli niiden sosiaalityöntekijöiden omakohtaisia kokemuksia ja perhetyöntekijän ja psykiatrin kokemuksia ja tilanteita. Siellä pystyi kysymään ja sanomaan asioita, siitä oli tehty luonteva ja oli tosihyvä ryhmä. (H2)

Valmennuksen lisäksi sijaisäidit yleisesti toivoivat saavansa koulutusta tarpeen mukaan esimerkiksi jos lapsella oli diagnosoituna jokin oireyhtymä tai miten toimia muuten haasteellisen lapsen kanssa. Myös lapsen eri kehitysvaiheisiin sijaisäidit toivoivat lisää koulutusta, joka tukisi sijaisvanhempien kasvattajana toimimista.

Lapsi kasvaa ja kehittyy koko ajan, siitä pitääsi kurssittaa enemmän ja tuoda puhujia. Mitä sitten teen kun, lapsi on päässilmäinen kakara, tulee viinat ja tupakat, poliisi, mitä mä sitten teen? Pitäisi koota vanhempia yhteen ja tuoda ammattilaisia puhumaan sijaisvanhemmille, ettei se teistä johdu. Antaa sijaisvanhemmille rohkeutta pyytää apua kuitenkin niin, ettei tarvi peljätä, että lapsi viedään pois. (H5)

Koen tärkeäksi lisä koulutuksen. Kaikenlaiset ongelmat ovat lisääntyneet. Sijaisvanhemmat tarvitsevat sitä erityisosaamista ja tietoutta. (H3)

Olisin osallistunut koulutuksiin, jos niitä olisi ollut. Nyt ollaan oltu yksityisellä palveluntuottajalla parisen vuotta ja tänä aikana ollaan osallistuttu varmaan viiteen eri koulutukseen ja eri aihealueista. Mä toivon, että kunnat herää nyt. Nyt, kun näitä yksityisiä tulee, että kaikki olisi samalla viivalla, kaikki saisi saman palkan työstään. Koulutus tapahtuisi yksityisen kautta. (H1)

Kaikki sijaisäidit olivat osallistuneet työnohjaukseen, vaikkakin hyvin vaihtelevasti heillä oli ollut mahdollisuus osallistua. Tähän vaikutti se, kuka järjesti työnohjauksen; yksityinen palveluntuottaja vai kunta. Yksityinen palveluntuottaja järjesti säännöllisesti työnohjausta, mikä oli monipuolista sisältäen tukihenkilön, joka käy sijaisperheen kotona sekä ryhmätapaamiset. Eriäviä mielipiteitä tuli sijaisäideiltä, millaista työn ohjaus tulisi olla. Neljä sijaisäitiä piti työnohjauksessa tärkeänä, että heillä on tukihenkilö, jolle voi kertoa mieltä painavat asiat tai tuoda hänelle ongelmallisen tilanteen esiin. Kaksi sijaisäitiä toivoi työohjaukselta ryhmätapaamista, jossa olisi vertaistukeen mahdollisuus. Yksi sijaisäiti toivoi ryhmätapaamista, jossa olisi ammatillinen vetäjä mukana, joka ei kuitenkaan olisi sosiaalityöntekijä. Hän koki, että työnohjaus ilman sosiaalityöntekijää olisi vapautuneempaa. Työnohjausta sijaisäidit toivoivat olevan kerran kuukaudessa. Kahden sijaisäidin mielestä olisi hyvä, jos työn ohjausta voisi saada kerran kuukaudessa, mutta tarpeen vaatiessa lisäksi vielä tukihenkilön käyntejä.

Sijaisvanhemmat tarvitsevat sen tuen, kun sä yksin tai puolison kanssa pakerrat niitä asioita, niin on hyvä, kun saat tuoda niitä työnohjaajalle. Työnohjaajan täytyy olla sellainen, joka tietää mistä puhutaan. Se ei saa olla uusi sosiaalityöntekijä, vaan kokemusta täytyy olla. Muutenkin sosiaalityöntekijät vaihtuvat usein, joka on huono asia lapselle. Uuden sosiaalityöntekijän täytyy tutustua lapseen, biologisiin vanhempiin sekä tietää taustat. (H5)

Yleisesti tutkimuksessa tuli esiin sosiaalityöntekijöiden liian usein tapahtuva vaihtuvuus, joka koettiin huonona asiana asioiden toimivuuden kannalta. Esiin tuli myös se, että miten vaikea oli tavoittaa sosiaalityöntekijöitä. Sosiaalityöntekijöiden kiire aiheutti tunteen, ettei heillä ole aikaa kuunnella sijaisäitejä, jolloin sijaisäidit kokivat olevan yksin asioiden kanssa. Tähän sijaisäidit esittivät ratkaisun, että sosiaalityöntekijöiden lisäksi heillä olisi tukena tukihenkilö, joka olisi jatkuvasti tavoitettavissa. Sijaisäidit eivät halunneet syyllistää sosiaalityöntekijöitä, vaan he ymmärsivät, että kuntien resurssit ovat riittämättömät.

Huolestuttavaa, kun kukaan ei kerkiä kuuntelemaan tai pistä asioita ylös. Yksin siinä tavallaan jätetään, on vähän sellanen käytetty olo. Meitä käytetään, mutta meille kuuluu tasan se perushoito ja vähän niin kuin sellainen, ettei meitä tarvita, kun lapsi on hoidossa. (H2)

Aikaisemmin lapsella oli pitkäaikainen sosiaalityöntekijä, niin hän oli hyvä tuki, kun hänelle soitti, niin hän oikiasti paneutui asioihin. Ei tullut koskaan tunnetta, että pärjää itsekseen. Mä olen kokenut, että sitä tukea on saanut, kun on tarvinnu. Tänä päivänä, jos on akuuttihätä, niin puhelinumeroon ei kukaan vastaa. Niin kiire niillä on, että oon laittanut sähköpostia tai tekstiviestiä, että ottaa yhteyttä. Niin mä oon saanu vastauksen melkeinpä saman vuorokauden aikana. (H3)

Tutkimuksessa nousi esiin tärkeäksi tukitoimeksi sijaisäitien lomat ja vapaiden järjestäminen. Lomien pitäminen koettiin hankalaksi järjestää niin, ettei siitä ole enemmän haittaa kuin hyötyä perheelle. Sijoitettua lasta ei voi laittaa laitokseen, kun muu perhe lähtee lomalle. Kaikki sijaisäidit kokivat, että sijoitettujen lasten kuuluu tulla mukaan lomalle, ellei loma ole sitten ainoastaan sijaisvanhempien kahdenkeskinen lomamatka. Lomien järjestämisestä tuli sijaisäideiltä monenlaisia ideoita. Kaksi sijaisäitiä koki hyvänä erilaiset leirit, joita järjestettiin sijoitetuille lapsille. Samalla lapset saivat kokea vertaistukea muiden sijoitettujen lasten kanssa. Hyvänä koettiin muutkin leirit, mitä lapsille ja nuorille oli tarjolla. Toiveena kuitenkin oli, että kunta maksaa kyseiset leirit. Kaksi sijaisäitiä oli myös sitä mieltä, että kunta voisi tukea lomailua rahallisessa mielessä, jolloin koko perhe pystyy tekemään yhdessä lomamatkan. Myös hoitajan tuleminen sijaisperheen kotiin hoitamaan lapsia koettiin hyväksi asiaksi. Mietintää herätti se, että jos perheellä on omia biologisia lapsia, niin voiko hoitaja myös hoitaa heitä, jotta vanhemmat voivat yhdessä lähteä lomalle. Haastatellut sijaisäidit eivät halunneet erotella sijaislapsia ja bio-

logisia lapsia, kun lähdetään lomalle, joko lomalle lähtevät kaikki lapset tai sitten ei kukaan lapsista. Toiveena oli myös, että sijaisäidit saisivat hoitoapua kotiin siksi aikaa, kun sijaisäidin lähtevät hoitamaan asioita. Yksityisen palvelun tuottajalla oli tarjolla mahdollisuus hoitajaan.

(Yksityinen palveluntuottaja) Sieltä tulee hoitaja hoitamaan lapsia. Voisi myös olla rahallinen korvaus, että pystyttäisiin lomaileen koko perhe. (H6)

Mä sanon heti, ettei me lähdetä lapselle etsimään mitään tukiperhettä loman ajaksi. Lapsi tulee mukaan siinä kuin muutkin. Rahana korvataisiin, niin se mahdollistaisi tehdä reissuja. (H2)

Lomalla lapsista, niin se vähän kalskahtaa. Sijaisvanhemmat lähtevät lomalle, ottavat biologiset lapset mukaan ja sijoitetut lapset menee laitokseen, niin väitän, että loman jälkeen vaikeudet ovat suuremmat. Sama juttu on, kun hoitaja tulee kotiin hoitamaan sijoitettuja lapsia ja muu perhe lähtee lomalle. (H3)

Ei sen kummemmin, kuin että olisi kerran kuussa tukiperhe. Se olisi kova sana. Ei tarvi mitään viikkojen irtiottoja, kun sitä kuitenkin on niin kiinni koko ajan.(H4)

Tutkimuksessa olleilla sijaisäideillä oli huoli siitä, että miten saadaan uusia sijaisäitejä lähtemään perhehoitajiksi. Kaikilta heiltä tuli esiin rahallinen korvaus, joka heidän mielestä ei ole riittävä. Sijaisäitien mielestä riittävä korvaus perhehoitajan työstä motivoisi ihmisiä lähtemään perhehoitajiksi. Vaikka sijaisäidin palkkausta on nostettu, niin he kokevat sen vielä aivan liian pieneksi. Palkkauksen päälle tulee kulukorvaus, joka ei ainakaan sijoituksen alussa välttämättä kata tarpeeksi kuluja. Sijaisäidit kertoivat, että he joutuvat useimmiten vaatettamaan lapset täysin, koska lapsilla saattaa olla niin niukasti vaatteita tai ne ovat huonokuntoisia. Tässä tutkimuksessa mukana olleista sijaisperheistä, toinen vanhempi oli jäänyt kotiin hoitamaan lapsia, joka vaikutti perheentuloihin heikentävästi. Lapset ovat haasteellisia ja näin ollen sijaisäidit koki, että on parempi jäädä kotiin hoitamaan heitä. Sijaisäidit myös uskoivat, että ihmisillä ei ole riittävästi tietoa perhehoitajan työstä ja sanana lastensuojelu koetaan ikävänä asiana. Kolme sijaisäitiä oli sitä mieltä, että heidän työtä pitäisi tehdä tunnetuksi, näin katoaisivat väärät oletukset. Si-

jaisäidit kokivat tekevänsä todella tärkeää työtä ja haluavat, että jatkajia löytyisi lisää heidän työlleen.

Kirjoitettaisiin enemmän näistä asioista ja puhuminen yleensä, oli se negatiivista tai positiivista, herättäisi keskustelua. Ettei me sijaisäidit oltaisi sellaanen tabu ja kummajainen. Siitä arkipäivästä pitäisi kertoa, jos se auttaisi siihen, että muitakin lähtisi sijaisäidiksi, moni on mulle sanonu, että kiinnostaas sijaisvanhemmuus. (H2)

Tutkimuksessa olleet sijaisäidit olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä, että olivat alkaneet sijaisäideiksi, ainoastaan yksi äiti kertoi, ettei välttämättä enää lähtisi sijaisäidiksi, jos saisi uudelleen valita. Hän oli pettynyt siihen, ettei ollut saanut tarpeeksi tukea sijaisäitidelleen ja koki epämukavaksi niin sanotun jatkuvan tarkkailun. Seuraavassa sijaisäidit kertovat ajatuksiaan sijaisäitiydestä;

Ei ainakaan kannata lähteä ruusun punasin lasein. Jos haluaa, ettei vieraita ihmisiä tule niin kuin sossut tulee. Joka asiasta oot vastuussa. Haluaisin, että voisi olla vaan tavallinen perhe. Siinä tulee niin paljon mukana kaikkea, ei ole niinku biologinen perhe. (H4)

Tämä on äärimmäisen antoisa ammatti, millään muulla alalla sä et saa sellasta palkintoa kuin tässä saa, mutta tämä myös kuluttaa paljon. Se, joka lähtee tähän hommaan, niin aukaisee uskomattoman maailman. Joutuu antamaan itsestään paljon, mutta saakin paljon. Arvostus tätä työtä kohtaan saisi nousta, sen pitäisi näkyä muutenkin kuin kiitos hyvin tehdystä työstä. Mä vetoan tuohon palkkioon, jos työtä arvostetaan, niin siitä pitää saada kunnon palkkio. Koska tämä on työ nykyään, ei sieltä tuu kiharapäisiä tyttöjä vaan sieltä tulee riiviöitä, jotka ei kunnioita sua pätkääkään. (H 1)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää sijaisäidin näkökulmasta sijaisvanhemmuutta. Miten hän kokee oman roolinsa sijaisäitinä ja millaiset ovat hänen suhteensa eri tahoihin? Tärkeäksi tavoitteeksi tutkimuksessani nousee esiin äidin kokemus sijaisäitiydestä. Kokeeko sijaisäiti perhehoitajana toimimisen ammatillisena vai jonain muuna? Kolmas tavoitteeni oli selvittää, että millaisia tukitoimia sijaisäidit kaipaavat työhönsä? Johtopäätöksessä teen yhteenvetoa keskeisimmistä tutkimusosiossa esiin tulleista asioista, jotka vastaavat asettamiini tutkimusongelma kysymyksiini ja samalla vertaan niitä aikaisempaan teoria tietoon.

KUVIO 2 Tutkimuksessa esiin tulleet sijaisäidin rooliin liittyvät toimijat.

Sijaisäidin moninainen rooli. Yllä olevan kuvion avulla määrittelen tutkimuksessani esiin tulleiden sijaisäidin rooliin liittyvät toimijat. Tutkimuksessa tuli esiin, miten monen eri tahon ja ihmisen kanssa sijaisäiti päivittäin tekee yhteistyötä. Osa sijaisäideistä koki raskaaksi sen, että sijaisäitiys sisältää paljon muutakin kuin vain lapsen hoidon tai tavallisena perheenä toimimisen. Erilaiset palaverit ja yhteydenpidot sekä raportoinnit eri tahoihin vievät paljon sijaisäidin voimavaroja. Sijaisäitien

täytyy osata hyvin organisoida elämäänsä ja siinä tapahtuvia asioita. Esiin tuli huomioita siitä, että ryhtyessään perhehoitajaksi, täytyy kotinsa ovi avata kaikille ja olla jatkuvan seurannan alaisena. Sijaisäidin tulisi olla vahva ja osattava puolustaa omaa toimintaansa ja näkemystään perhehoitajana. Ympäristön mielipiteet ja kenties arvostelut heidän toiminnastaan saattavat olla kohtuuttomia, siitä huolimatta heidän on kyettävä toimimaan tehtävässään.

Sijaisäidin suhde sijoitettuun lapseen ja hänen läheisverkostoon. Sijaisäidin suhdetta sijaislapseen ja hänen läheisverkostoon tarkasteltaessa tuli vahvasti esiin sijaisäitien kokemus siitä, että vanhemmuus on jaettua vanhemmuutta sijoitetun lapsen biologisten vanhempien kanssa. Sijaisäiti huolehtii ja hoitaa sijaislasta kuin omaansa, mutta kokien kuitenkin, että sijoitettu lapsi ei ole täysin hänen oma lapsi. Merkittävää oli huomata kuinka tärkeänä sijaisäidit pitivät sijoitetun lapsen yhteydenpitoa biologisiin vanhempiin ja sijaisäidit olivat valmiita tukemaan sijaislapsen ja hänen vanhempiensa tai lapsen muun lähiverkoston yhteydenpitoa. Sijaisvanhemmalla tulee olla valmius hyväksyä sijoitetun lapsen vanhemmat, vaikka sijaisvanhemmat eivät voisi hyväksyä heidän tekemisiään (Back-Kiianmaa & Hakkarainen 2008, 128). Pääsääntöisesti sijaisäidit kokivat yhteistyön sijaislapsen lähiverkoston olevan hyvää, jossa yhteistyö oli toimivaa.

Huomioitavaa on, että perhehoidossa biologinen, sosiaalinen ja psykologinen vanhemmuus kohtaavat toisensa. Vanhemmuudessa esiin tulevat seuraavat asiat; lapsensa perhehoitoon luovuttavan vanhemman biologinen vanhemmuus ja sijaisvanhemman sosiaalinen vanhemmuus sekä lapsen tarvitsema psykologinen vanhemmuus. Edellä mainittujen vanhemmuuden perusteella voidaan sanoa, että lapsi on kaksien vanhempien lapsi, siksi perhehoito laittaa miettimään vanhemmuuden vaatimuksia ja lapsen sekä vanhemman välisen tunnesuhteen syntymisen ja säilymisen perusteita. (Valkonen 1995, 3.)

Sijoitettavalle lapselle oma perhesijoitus on ainutkertainen elämäntapahtuma ja prosessi, hyvin usein se on sitä myös yksittäiselle sijaisperheelle (Vähämää 2009, 9). Sijaisäidin suhde sijoitettuun lapseen vaihtelee riippuen lapsesta sekä muista tausta tekijöistä. Kaikilla sijaisäideiltä tuli palautetta siitä, että miten palkitsevaa on huomata sijoitetun lapsen sopeutuneen perheeseen ja lapsen alkaneen pikkuhiljaa

luottamaan sijaisvanhempiansa. Tavoitteena työlleen sijaisäidit pitivät, että he saavat rakennettua lapselle hyvän itsetunnon ja lapset saavat hyvän alun elämälleen. Sijoituksen purku koettiin vaikeimpana asiana, varsinkin jos oli pieni epäily siitä, että biologiset vanhemmat eivät ole saaneet asioitaan kuntoon. Sijaisäidit kantoi-
vat huolta lapsista sijoituksen purunkin jälkeen tai ainakin halusivat tietää, mitä lapselle edelleen kuuluu. Jaetun vanhemmuuden roolit muodostuvat ja muuttuvat sijoituksen aikana. Perhesuhteet rakentuvat uudelleen tukemaan lapsen kehityksellisiä tarpeita, joka tapahtuu biologisten vanhempien voimaantumisen tuloksena. Tällöin pitää perhehoitajien kyetä luopumaan tehtävistä, joiden toteuttaminen on biologisille vanhemmille jo mahdollista. (Klap 2005, 106.)

Sijaisäidin suhde omaan perheeseen. Sijaisäitiys muuttaa perheen luonnetta, koska vanhemmuuteen tulee lisänä uusia asioita, jolloin sijaisvanhemmuutta ei voi verrata tavalliseen vanhemmuuteen. Sijaisäidit korostivat, että parisuhteen täytyy olla kunnossa, kun sijaisvanhemmaksi lähdetään. Sijaisäidit pitivät tärkeänä, että parisuhteelle löytyy aikaa riittävästi ja he toivoivat saavansa työhönsä lasten hoitoapua, joka mahdollistaisi heille yhteistä kahdenkeskistä aikaa. Sijaisäiti pääasiallisesti huolehtii perhehoitajan tehtävistä, mutta molempien sijaisvanhempien panosta vanhemmuuteen tarvitaan.

Sijaisäidit joutuvat tasapainottelemaan sijaislasten sekä biologisten lasten välillä, jotta molemmat tulisivat riittävästi huomioitua. Tutkimuksessa tuli esiin kuitenkin, miten hyvin sijaissisarukset ovat sopeutuneet toisiinsa. Tämä vaatii sijaisäidiltä herkkyyttä kuunnella jokaista perheen osapuolta kriisienkin keskellä. Sijaissisaruus antaa paljon niin biologisille kuin sijoitetuille lapsille muun muassa ennakkoluulottomuutta ja näkemystä siihen, että elämän eri osa-alueet eivät ole itsestään selvyyksiä. Yhteenvetona tutkimuksessa tulleiden asioiden valossa voi sanoa sijaisäidin suhteesta omaan perheeseen sen, miten tärkeänä sijaisäidit kokevat perheensä tuen ja hyväksynnän sijaisäitinä toimimiselleen. Ilman perheen vahvaa tukea perhehoitajan tehtävää olisi vaikea toteuttaa.

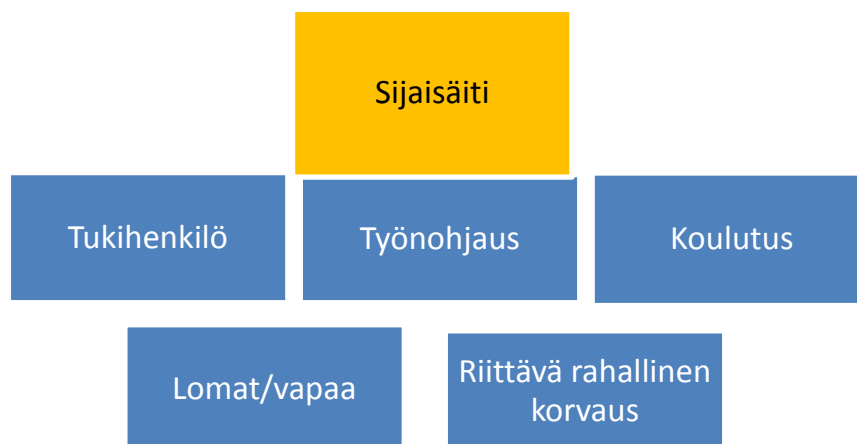
Miten sijaisäiti kokee suhteensa sosiaalitoimeen. Perhesijoituksessa keskeisimmät prosessin tekijät ovat sijoitettava lapsi ja hänen biologinen perheensä, sosiaalityöntekijä ja sijaisperhe. Heidän yhteistyönsä ja vuorovaikutuksensa toimivuus vaikuttaa prosessin kaikkiin vaiheisiin ja toimivuuteen. Iso muutos vie kaikilta asianosaisilta voimavaroja ja aikaa mukautua. (Vähämää 2009, 13.) Jotta voitaisiin tukea perheitä heidän vaativassa tehtävässään, tulee perhehoidon rakenteiden olla kunnossa, sijoittajien työ riittävän resursoitua ja työntekijät ammattitaitoisia (Ketola 2005, 133).

Pääsääntöisesti tutkimukseen osallistuneet sijaisäidit kokivat suhteensa sosiaalitoimeen positiivisena ja he pitivät sosiaalityöntekijöitä ammattitaitoisina. Negatiivisena asiana sijaisäidit kokivat, että sosiaalityöntekijöitä oli vaikea tavoittaa sekä sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus koettiin ongelmana. Esiin nousi toive, että perhehoitajilla olisi sosiaalityöntekijöiden lisäksi tukihenkilö, joka olisi jatkuvasti saatavilla. Tämä loisi sijaisäideille turvallisuutta ja haasteellisiin tilanteisiin saisi heti apua. Sosiaalitoimi herättää osassa sijaisäitejä tietynlaista varovaisuutta toimia, koska he kokevat olevansa tarkkailun alla. Esiin tuli tutkimuksessa sama päätelmä kuin Ketolakin toteaa seuraavassa; että jos sijoittava sosiaalityöntekijä antaa työnohjausta perhehoitajalle, niin hän ei ole paras mahdollinen tähän tehtävään, koska suhteessa on mukana myös sosiaalitoimen velvollisuus valvoa sijaisperheen toimintaa ja sijoituksen sujumista (Ketola 2005, 137). Mielestäni olisi tärkeää, että sijaisäidit tuntisivat suhteensa sosiaalitoimeen olevan kumppanuussuhde, jonka pohjalta olisi hyvä tehdä yhteistyötä. Tähän, ehkä auttaisi sosiaalityöntekijöiden kiireettömyys ja parempi tavoitettavuus. Se vaatiikin yleisellä tasolla sosiaalityöntekijöiden määrän ja tarvittavien resurssien lisäämistä, jotta kumppanuussuhde voisi muodostua.

Ennen sijoitusta tehdään toimeksiantosopimus, jossa perhehoitaja ja sijoittaja sopivat hoitosuhteeseen liittyvät molemmin puoliset oikeudet ja velvollisuudet. Sopimuksen liitteeksi kuuluu hoidettavaa koskeva asiakas-suunnitelma tai hoito- ja palvelusuunnitelma. Tarvittaessa sijoittaja ostaa lisäksi tukipalveluita yksityiseltä palvelujen tuottajalta. (Hakkarainen, Kuukkanen & Piispanen 2010, 12. 10.11.2011.) Sijaisperheiden tukeminen pitää pohjautua sijoitettujen ja perheiden yksilöllisten tarpeiden huomioimiseen (Ketola 2008, 46). Tutkimuksessa tuli esiin

sijaisäideiltä erilaisia ehdotuksia erilaisista tukitoimista, mitä he toivoivat työhönsä saavansa. Esiin tuli toive, että kaikilla perhehoitajilla olisi yhtenevät käytännöt koskien eri tukitoimia. Sijaisäidit kokivat tukitoimien eroavaisuudet yksityisen- ja julkisen palvelutuottajalla olevan epäoikeudenmukaisia sekä aiheuttavan tyytymättömyyttä perhehoitajissa. Sijaisäitien mielestä olisi tärkeää saada yhteneväinen toimintatapa jokaiselle perhehoitajalle. Uuden lainsäädännön oletetaan tuovan tähän selkeyttä.

Sijaisäidit kokivat rahallisen korvauksen olevan liian pieni ja kulukorvaus ei aina ollut riittävä kattamaan kaikkia kuluja. Kuitenkin tutkimuksessa tuli esiin, että sijaisäidit eivät pitäneet rahallista korvausta tärkeimpänä asiana perhehoidossa, vaan tärkeimmäksi koettiin tukihenkilön saamisen, riittävä koulutus tarvittaessa ja säännöllinen työnohjaus, joka sisältää yksilö-, että ryhmäohjauksen. Näiden jälkeen tuli vasta rahallinen korvaus sekä loma ja vapaat. Lomaa ja vapaata sijaisäidit kaipasivat, mutta toivoivat, että vapaan järjestäminen ei tapahtuisi lasten kustannuksella. Osa sijaisäideistä toivoi, että lomailua perheenä tuettaisiin rahallisesti, jolloin kaikki perheen jäsenet pääsevät lomalle. Myös erilaiset leirit sijaislapsille koettiin ratkaisuksi siihen, että sijaisvanhemmat voivat pitää lomaa omassa kodissaan ja näin ollen sijaislapset saavat erilaista toimintaa ja kenties vertaistukea muista leirillä olevista sijoitetuista lapsista. Tukiperheet myös voisivat olla ratkaisuna siihen, että sijaisvanhemmat voivat pitää vapaata. Eri asia on kuitenkin se, että onko tukiperheitä riittävästi saatavilla? Alla olevassa kuviossa on tutkimuksessa esiin tulleet tukitoimet, millaisia sijaisäitejä toivoivat saavansa perhehoitajana toimimiselleen.

KUVIO 4. Tutkimuksessa esiin tulleita sijaisäidin tarvitsemia tukitoimia.

Sijaisäidin ammatillisuus. Yhtenä tavoitteena oli tutkimuksessa kartoittaa, että miten sijaisäidit kokevat oman roolinsa; ammatillisena vai elämäntapana tai jonain muuna? Kaikki sijaisäidit vastasivat, että he ensisijaisesti ovat äitejä näille lapsille ja puhtaasti he halusivat olla vain äitejä. Tosi asia on kuitenkin se, että ammatillisuutta tarvitaan perhehoitajan työssä ja sijaisäidit tiedostavat tämän. Pidempään toimineiden sijaisäitien kokemuksena oli, että sijoitettavat lapset ja perheet ovat muuttuneet haasteellisemmiksi, jolloin tarvetta lisäkoulutukselle löytyy.

Sijaisäidit kaipaavat koulutusta ja työnohjausta, jotka auttavat toimimaan haasteellisissa tilanteissa. Osa sijaisäideistä kertoikin, että vaikeissa tilanteissa auttaa, kun pyrkii ajattelemaan ammatillisesti, eikä vain tunteella. Lastensuojelua ja perhehoitoa kehitettäessä on löydettävä keinoja siihen, etteivät lapset ole sijoitusvaiheessa liian vaurioituneita päästäkseen sijaisperheeseen. Perhehoidon näkökulmasta iso- ja haasteita ovat yhä myöhemmin sijoitettavat lapset ja nuoret. Perheiden pelätään uupuvan voimakkaasti oirehtivien lasten kanssa. (Ketola 2005, 126.) Mielestäni olisi tärkeää järjestää avohuollon tukitoimia niitä tarvitseville perheille tarpeeksi ajoissa, reagoida heti, kun huoli herää. Tämä edellyttää meiltä kaikilta huolen kantamista toisistamme ja uskallusta tehdä lastensuojeluilmoitus huomattessamme huolen aiheita. Näin on suurempi mahdollisuus tulla koko perhe ajoissa autetuksi ja voidaan kenties välttää huostaanotot. Kuitenkin tarvittaessa täytyisi tarpeeksi ajoissa puuttua ja tehdä huostaanotto, jos tilanne edelleen jatkuu ja avohuollon tukitoimet eivät auta. Tällöin sijoitukset perheisiin on helpompi tehdä, kun lapsi ei ole joutunut elämään liian pitkään vaikeissa olosuhteissa. Näin saadaan paremmin lapsen elämä eheytettyä sekä sijaisvanhempien on helpompi toimia perheenä ja antaa suotuisa kasvualusta lapselle.

Ammatillisesta tiimistä puhuminen tuo joillekin ammattilaisille sekä perheille mieleen kodinomaisuuden vastakohtan. Kyse on kuitenkin tasavertaisesta mahdollisuudesta ottaa osaa lapsen elämän suunnitteluun ja päätöksentekoon. Ammatillisen tiimin korostaminen sallii sijaisvanhemmille luvan ja veloitteen toimia lapsen asioiden parantamiseksi. (Back-Kiianmaa & Hakkarainen 2008, 140.) Ammatillisuudesta puhuminen perhehoidon yhteydessä ei tarvitsisi merkitä sitä, että perhehoidosta puuttuisi silloin inhimillisyys ja tällöin se olisi samankaltaista laitoshoidon

kanssa. Ammatillisuus toisi perhehoitoon tarvittavan avun toimia entistä paremmin lasten parhaaksi ja niin, etteivät perhehoitajat uupuisi tehtävässään.

Tulevaisuutta ajatellen on selvää, että perhehoitajien pitää alkaa ajattelemaan enemmän ammatillisemmin, koska painopistettä sijaishuollossa ollaan siirtämässä perhehoitoon. Yhteistyö erilaisten tahojen kanssa muun muassa lastenpsykiatriat, koulut vaativat sijaisäidiltä enemmän, jotta he pystyvät vastaamaan niihin haasteisiin, mitä perhehoitajan tehtävät tuovat. Tällöin vaaditaan sijaisäidiltä ammatillisuutta kohdata erilaiset tilanteet. Mielestäni on tärkeää tukea sijaisäidin ammatillisuutta kuitenkin unohtamatta tavallista äitiyttä. Myös eri kansallisuudet ovat lisääntyneet keskuudessamme ja tulevat vielä lisääntymään, tämä tuo tulevaisuudessa omat haasteensa sijaishuoltoon ja sitä kautta perhehoitoon. Silloin tarvitaan perhehoidossa ammatillisuutta toimia eri kulttuurien kanssa.

Useissa kansainvälisissä tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota siihen, jotta seuraavat asiat mahdollistavat hyvän perhehoidon: 1. Sijaisperheelle vahva ammatillinen tuki, 2. Sijaisperheen avoimuus kulttuurien eroavaisuudelle, 3. Sijaisperheen hyvät keskinäiset suhteet, 4. Riittävä taloudellinen tuki sijaisperheelle, 5. Hyvän kasvattajan ominaisuudet (Ketola 2005, 141.)

Perhehoidon tulevaisuus. Tutkimuksessa tuli esiin sijaisäitien huoli, että löytyykö jatkajia heidän työlleen tai mistä saadaan lisää perhehoitajia? Osa sijaisäideistä koki, että heitä pidetään ”kummajaisina” ja ihmisillä ei ole tarpeeksi tietoa heidän työstään. Osa sijaisäideistä oli sitä mieltä, että palkkioita pitäisi nostaa, jolloin kiinnostus perhehoitajan työhön lisääntyisi ja samoin arvostus kasvaisi. Mielestäni yhteiskunnan pitäisi rahallisesti panostaa sijaisvanhempien rekrytointiin. Tuoda esiin, mitä perhehoito pitää sisällään ja näin hälventää ennakkoluuloja. Tärkeää on myös panostaa tarvittaviin tukitoimiin ja parantaa näin perhehoitajan asemaa.

Perhehoitoliitto on organisoinut syksyllä 2011 valtakunnallisen, Ajoissa kotiin -kampanjan uusien sijaisperheiden saamiseksi. Kampanjalla yritetään lisätä yleistä tietoisuutta sijaisvanhemmuudesta ja perhehoidon monimuotoisuudesta. Vuosina 2009–2010 kampanjaa tuki sosiaali- ja terveysministeriö, mutta tällä hetkellä kampanjalle ei erillistä rahoitusta ole. Kustannukset jaotellaan Perhehoitoliiton ja kam-

panjassa mukana olevien kaupunkien, kuntien ja perhehoidon yksiköiden kesken. (Ajoissa kotiin 26.10.2011.) Rekrytoinnin merkitys siis korostuu, koska uusia perheitä tarvitaan aina vain enemmän. Perhehoidon ja perhesijoitusten lisäämisen huomattavin este on ollut puute perhehoitopaikoista ja sijaisperheistä. Keväällä 2011 lakiuudistusten yhteydessä eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta otti kannan oton myös rekrytointikampanjaan. Valiokunnan mielipiteenä oli, että valtakunnallisia sijaisperheiden rekrytointikampanjoita pitää jatkossakin panna toimeen ja kampanjoiden rahoitus pitäisi järjestää valtion varoista. Tavoitteena tulee olla perhehoitoon pääsyn turvaaminen tasa-arvoisesti maan eri osissa. (Lakimuutoksia vuodenvaihteessa 26.10.2011.)

Lähtökohta perhehoidossa niin kuin kaikessa lastensuojelua koskevissa asioissa on lapsen etu ja lapsen hyväksi tehtävä työ. Sijaishuollon painopistettä siirrettäessä enemmän perhehoitoon laitoshoidon sijaan merkitsee, että lastensuojelun resursseja tulee enemmän lisätä. Tutkimukseni yhteydessä olen perehtynyt eri lähteisiin ja monessa eri yhteydessä on tullut esiin miten työllistettyjä sosiaalityöntekijät ovat ja he tekevät työtään jaksamisen ääri rajoilla. Siirrettäessä sijaishuollon painopistettä perhehoitoon, niin sosiaalityöntekijöiden työmäärä kasvaa edelleen ja heiltä tulisi löytyä riittävästi aikaa tehdä yhteistyötä perhehoitajien kanssa. Nykyisillä resursseilla tarvittavaa kumppanuussuhdetta sosiaalitoimen ja perhehoitajien välille ei pääse riittävästi muodostumaan. Toivottavaa olisi, että päättäjät lisääisivät rahoitusta lastensuojeluun, jotta se vastaisi paremmin tulevaisuuden tarpeisiin ja näin voitaisiin paremmin mahdollistaa muun muassa sijoittamiset perhehoitoon. On huomattu, että laitoshoidon maksaa liian paljon, jolloin painopistettä tulee siirtää perhehoitoon. Kuitenkin tulisi ymmärtää, ettei perhehoitoa voi toteuttaa entisenlaisilla resursseilla, vaan perhehoito vaatii monenlaista panostusta tukitoimiin. Tällöin perhehoidosta voidaan sanoa, että se olevan laadukasta ja vastaavan toivottuihin tuloksiin. Toivottavaa olisi, että päättäjät katsoisivat asioita pidemmällä tähtäimellä, jolloin voidaan saada lapsen ja perheiden asiat kuntoon. Näin lapsesta kasvaa eheytyneet aikuiset, jotka kykenevät elämään tässä yhteiskunnassa maksavana veromaksajana, eikä hänestä tule aikuinen, jonka traumoja hoidetaan myöhemmin yhteiskunnan kustannuksella.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöni aiheeksi valitsin sijaisvanhemmuuden ja nimenomaan sijaisäidin näkökulmasta katsoen. Kiinnostukseni aiheeseen juontaa jo omasta lapsuudestani, kun äitini otti meille ”kesälapsia” Mannerheimin lastensuojeluliiton kautta. Äitini oli pullan tuoksuinen maatalon emäntä, joka hoiti lapsia maatalon töiden ohessa. Silloin ei mietitty ammatillisuutta vaan elämää mentiin vain eteenpäin. Tutkimuksessani tuleekin esiin pidempään sijaisäitinä toimineiden kertomana, että sijaislapset ja perheet ovat muuttuneet haasteellisemmiksi, joka vaatii paljon sijaisäidiltä taitoa toimia tehtävässään. Elämän meno on kaikella lailla muuttunut hektisemmäksi ja näin tuonut erilaisia ongelmia yhteiskuntamme rakenteisiin.

Opinnäytetyössäni selvitin, miten sijaisäiti kokee oman sijaisäitiytensä ja miten se eroaa niin sanotusta normaalista äitiydestä? Voiko perhehoitajan työtä tehdä pelkästään äitiyden pohjalta vai tarvitaanko siihen ammatillisuutta? Tutkimuksessa tuli selkeästi esiin sijaisäidin tarvitsevan ammatillisuutta erilaisten tukien muodossa, vaikkakin sijaisäiti omana persoonana tuo perhehoitoon pysyvyyden ja inhimillisyyden tunteen, minkä sijoitetut lapset saavat kokea. Itsekin olen yllätynyt tutkimuksen johtopäätöksistä siinä, että kuinka vahvasti ammatillisuutta tarvitaan perhehoitajan tehtävissä. Sijaisäidin rooli on hyvin moninainen ja häneltä vaaditaan hyviä vuorovaikutus taitoja toimia eri tahojen kanssa. Enää ei riitä, että on pullan tuoksuinen sijaisäiti vaan on omattava vaativaa kasvatustaitoa.

Opinnäytetyöhöni liittyen olen käynyt katsomassa Mia Halmeen dokumenttielokuvan ”Ikuisesti sinun”, jossa kuvataan sijoitettujen lasten, biologisten vanhempien sekä sijaisvanhempien elämää. Oli mielenkiintoista huomata samoja asioita elokuvassa kuin mitä on tullut esiin opinnäytetyötä tehtäessä. Päällimmäiseksi itselleni jäi elokuvasta mieleen ajatus, että ”veri on vettä sakeampaa”. Elokuvassa tuli esiin biologisten vanhempien merkitys lapselle, kuinka tärkeänä lapset pitävät sitä. Myös tässä tutkimuksessa on tullut esiin sijaisäitien kertomana, että biologisilla vanhemmilla on iso vaikutus lapsen elämään. Kuitenkin dokumentissa niin kuin tässä tutkimuksessakin tulee esiin sijaisvanhempien arvo lapsen elämässä turval-

lisen ja tasapainoisen kodin antajana. Sosiaalitoimen tehtävänä on toimia siinä yhteyden tekijänä ja mahdollistajana perhehoidon tärkeälle työlle, jossa kaikki osapuolet huomioidaan niin sijoitettava lapsi kuin biologiset vanhemmat sekä sijaisvanhemmat. Jaettua vanhemmuutta tulee tukea monella eri tapaa, oli kyse biologisesta tai sijaisvanhemmasta.

Vaikka olen sosionomi koulutuksen myötä opiskellut lastensuojelua eri näkökulmista ja näin saanut pohjatietoa opinnäytetyölleni, niin opinnäytetyön tekeminen on avannut minulle enemmän uutta näkökulmaa liittyen sijaishuoltoon.

Sosiaalialan työn ydin on heikomman puolustamisessa. Yhteiskunnallisen suunnittelun, päätöksenteon ja ratkaisujen vastuu lasten hyvinvoinnin turvaamiseksi on tiedostettava. Sosionomin keskeinen tehtävä on lapsuuden suojeleminen kaikilla tasoilla. Kaikilla työkentillä on turvattava myös yksittäisen lapsen oikeuksien toteutuminen. Työssään sosionomi turvaa lapsen edun toteutumista ja edistää lapsen osallisuutta.(Lastensuojelun oppisisältöjen avaaminen sosionomi (AMK) koulutuksessa 25.11.2008.)

Perhehoito tarjoaa sosionomille monitahoisen työkentän toimia muun muassa tukemassa perhehoidon eri osapuolia, oli kyse sitten sijaislapsesta ja sijaisvanhemmista sekä biologisista vanhemmista. Sosionomi (AMK) on lapsen ja perheen arjen asiantuntija, joka osaa etsiä tarvittavia palveluita tai toimenpiteitä perheiden tueksi. Sosionomi (AMK) osaa myös toimia moniammatillisissa ryhmissä vieden tarvittavaa tietoa eteenpäin vaikuttaakseen asioiden parantamiseen. Sosionomi (AMK) on omaksunut sosiaalialan arvot ja ammattieettiset periaatteet ja lupautuu toimimaan niiden mukaan (Sosionomin ydinosaminen, 16.11.2011.) Opinnäytetyötä tehtäessä, oli eettisyys ja vaitiolovelvollisuus tärkeässä asemassa, koska puhuimme välillä hyvinkin aroista asioista.

Koen opinnäytetyön tekemisen olleen hyvin antoisa kokemus. Opinnäytetyön tekemistä on helpottanut se, että aihe sijaisäitydestä on sydäntäni lähellä ja koen aiheen hyvin mielenkiintoiseksi. Olen kasvanut opinnäytetyön edetessä ihmisenä sekä myös ammatillisesti, koska olen saanut niin paljon uutta näkökulmaa ja olen

joutunut muuttamaan käsityksiänikin erinäisistä asioista. Olen onnellinen ja kiitollinen siitä, että olen saanut kurkistaa sijaisäitien työhön ja heidän -elämäänsä. Haastatteleman sijaisäidit ovat kaikki hienoja ihmisiä, jotka pyyteettömästi tekevät työtään lasten parhaaksi. Mielestäni haastattelut sijaisäitien kotona antoivat puitteet heidän tekemälleen työlleen ja kuvasivat heidän persoonaansa. Haastattelut olivat osaltaan pitkiä, vaikkakin siinä aika tuntui menevän nopeasti. Litteroinnin yhteydessä pystyin vielä paremmin keskittymään ja syventymään haastattelun esiin tuomiin asioihin. Koin, että litterointi oli tässä työssä raskain vaihe, joka vei paljon aikaa. Raskaaksi sen teki litteroinnin hitaus, mutta ennen kaikkea käsitellyt asiat olivat välillä hyvin koskettavia, joita sijaisäidit kertoivat eri tilanteista, mitä he olivat perhehoitajan työuran varrella kokeneet.

Haluan lopuksi kiittää yhteistyötahoani Seinäjoen kaupunkia; lastensuojelun johtajaa Janne Pajaniemeä ja sijaishuollon sosiaalityöntekijää Sirkka Luomaa sekä Nuorten ystävät Ry:n vastaavaa sosiaalityöntekijää Pirjo Vähämaata hyvästä yhteistyöstä. Kiitän myös opinnäytetyön ohjaajiani Päivi Rinnettä ja Anu Aaltoa, jotka auttoivat opinnäytetyön eri vaiheissa. Suuri kiitos sijaisäideille, jotka olivat valmiita osallistumaan tähän tutkimukseen ja järjestämään aikaansa haastattelulle. Toivon, että olen saanut tuotua tässä tutkimuksessa riittävästi esiin sijaisäitien ajatuksia ja toiveita. Lopuksi vielä yksi sitaatti sijaisäidiltä, missä mielestäni kiteytyy tutkimuksessa esiin tulleita asioita;

Tämä on sellanen mun juttu ja olen nöyrän kiitollinen, että olen saanut olla sijaisäiti. Hyvin tiedostan puutteenikin, mitä vuosien varrella on tullut tehtyä väärin. Parhaansa sitä on yrittänyt ja armahtamista itselleen kuitenkin täytyy sallia. Joskus oli oikein vaikeaa, niin ajattelin, että helpomminkin voisi sitä elää. Sijaisäitiys on niin täyttävä elämä, jos sitä ei olisi ollut, niin monta asiaa olisi jäänyt puuttumaan. Ollaan miehen kans joskus mietitty, että montako lyyraa ollaan saatu, ei yhtään ja se ei ole tavoite. Jos lapselle pystyisi kasvattamaan hyvän itseluottamuksen, niin se olisi hyvä. (H5)

LÄHTEET

- Aaltola, J. & Valli, R. 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ahto, A. & Mikkola, P. 2000. Perhehoito lastensuojelussa. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 13. Toinen painos. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Ajoissa kotiin. 26.10.2011. Ajoissa kotiin. www.sijaisvanhemmaksi.fi. [Verkkosivu] Perhehoitoliitto Ry. [Viitattu 26.10.2011]. Saatavana: <http://www.sijaisvanhemmaksi.fi/paasivu>.
- Asiakassuunnitelma. Päivitetty 20.9.2011. [Verkkosivu]. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos: sosiaaliportti. [Viitattu 11.10.2011]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoitojakasvatus/suunnitelmallisuus/>
- Back.Kiianmaa, R. & Hakkarainen, P. 2008. Sijaisvanhemmat tarvitsevat riittävät valmiudet. Teoksessa: Ketola, J. (Toim.) Perhehoito – tekemisen ja tukemisen arvoista työtä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Esityksen pääasiallinen sisältö. HE 331/2010 vp. [Verkkosivu]. Finlex: Vireillä olevat Hallituksen esitykset: Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 29.3.2011]. Saatavana: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100331.pdf>
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Hannu-Jama, M. 1.4.2011. Perhehoito Norjassa – Taustatietoja perhehoidosta avainlukuineen. [Verkojulkaisu] Sonetbotnia: Katsaus perhehoidon ajankohtaisiin kehittämishaasteisiin Ruotsissa ja Norjassa. [Viitattu 1.4.2011]. Saatavilla: http://www.sonetbotnia.fi/docs/094-qgc-Perhehoito_eri_Pohjoismaissa.pdf
- Hakkarainen, P., Kuukkanen, M. & Pispanen, H. 2010. 10.11.2011. Toimeksiantosopimus. [Verkojulkaisu] Perhehoitoliitto Ry: Perhehoidon tietopaketti 2010. [Viitattu 10.11.2011]. Saatavilla: http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito/suomessa/tietopaketti_2010_valmis.pdf
- Heikkinen, E. 2005. Tiivistelmä selvityshenkilö Eine Heikkisen Perhehoidon selvityksen kehittämisehdotuksista - Työpaperi käytettäväksi Lastensuojelun kehittämissuunnitelman sijaishuolto-osiossa. [Verkkosivu]. Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 1.4.2011]. Saatavana: www.sosiaaliportti.fi/.../Eine+Heikkisen+perhehoidon+selvityksestä+tehty+...

- Hirsjärvi&Remes 2008. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S. Remes, P.&Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen, J. 2007. Lastensuojelun kehityslinjoja – tutkimus Suomen lastensuojelun aatepohjasta ja oppihistoriasta. Kuopio: Snellmann-instituutti.
- Jokiaho, H. 2007. Elämäntapana sijaisvanhemmuus – sijaisäitien kokemuksia sijaisvanhemmuudesta ja perheen arjesta. [Verkkojulkaisu] Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteen laitos. Pro gradu. [Viitattu 7.4.2011]. Saatavana: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18353/URN_NBN_fi_jyu-200801211074.pdf?sequence=1.
- Ketola, J. 2005. Suojaavia tekijöitä perhehoidossa. Teoksessa: Laaksonen, S. & Kemppainen, M. (Toim.) Oljista, risuista vai tiilestä?. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Ketola, J. (Toim.) 2008. Perhehoito: tekemisen ja tukemisen arvoista työtä. Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Kerola, M. 2010. No, kyl mä piän sitä sillee niinku siskona. Perhehoito (3), 14, 16.
- Klap, K. 2005. Perheen merkitys sijoitetun lapsen kuntoutumisprosessissa. Teoksessa: Laaksonen, S. & Kemppainen, M. (Toim.) Oljista, risuista vai tiilestä?. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset. Päivitetty 16.11.2011. Lastensuojelu 2010 – Tilastoraportti, 29/2011. [Verkkojulkaisu] Helsinki: Terveystieteen ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 16.11.2011]. Saatavilla: http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr29_11.pdf
- Koivumäki, R. 2010. Isyyttä alihankintana-Narratiivinen analyysi sijaisäinä toimivien miesten identiteetin rakentumisesta. Helsinki: Diakoniamattikorkeakoulu.
- Koisti-Auer, A. 2008. Sukulaissijaisvanhemmuuden profiili. Jyväskylä: Pesäpuu Ry.
- Lakimuutoksia vuoden vaihteessa. 26.10.2011. Ajoissa kotiin. www.sijaisvanhemmaksi.fi. [Verkkosivu] Perhehoitoliitto Ry. [Viitattu 26.10.2011]. Saatavana: <http://www.sijaisvanhemmaksi.fi/paasivu>
- Lasten lukumäärä. Päivitetty 20.3.2009. [Verkkosivu]. Terveystieteen ja hyvinvoinnin laitos: sosiaaliportti. [Viitattu 22.3.2011]. Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/Page/379ee3bd-ac63-4770-a72e-48e370564876.aspx>

- Lastensuojelu 2010, 16.11.2011. Lastensuojelu 2010 – Tilastoraportti, 29/2011. [Verkkajulkaisu] Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. [Viitattu 16.11.2011]. Saatavilla: http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr29_11.pdf
- Lastensuojelun oppisisältöjen avaaminen sosionomi (AMK) koulutuksessa, 25.11.2008. [Verkkosivu]. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto: Lastensuojeluverkoston työryhmä. [Viitattu 27.10.2011]. Saatavilla: www.sosiaaliportti.fi/File/.../Lastensuojelun%20oppisis1108.doc
- Miten sijaisvanhemmuus toteutetaan. Sijaisvanhemmaksi.fi-Jokaiselle lapselle koti. [Verkkosivu]. Perhehoitoliitto Ry. [Viitattu 14.10.2011]. Saatavana: <http://www.sijaisvanhemmaksi.fi/faktat/miten.html>
- Mäkelä, I. 2009. Tilaa kotona ja sydämessä – Perhesijoitus kiintymyssuhteiden ja korjaavien kokemusten näkökulmasta. [Verkkajulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Pro gradu. [Viitattu 2.4.2011]. Saatavana: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/21821/URN_NBN_fi_jyu-200910013959.pdf?sequence=1
- Niemelä, H. 2005. Lapsikeskeinen sijaishuolto. Mitä tekisin, jos tämä lapsi olisi oma lapseni? Teoksessa: Laaksonen, S. & Kempainen, M. (Toim.) Oljista, risuista vai tiilestä?. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Nurminen, K. 2011. Kolmannes vailla vapaata. Perhehoito (1), 18. Jyväskylä: Perhehoitoliitto.
- Nurminen, K. 2011. Painopiste perhehoitoon. Perhehoito (1), 9. Jyväskylä: Perhehoitoliitto ry.
- Valkonen, L. 2008. Motiiveina halu ottaa vastuuta ja pitää huolta. Teoksessa: Ketola, J. (Toim.) Perhehoito – tekemisen ja tukemisen arvoista työtä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Valkonen, L. 1996. Kuka on minun vanhempani? - perhehoitonuorten vanhempi-suhteet. [Verkkajulkaisu]. STAKES: toimitusneuvosto Hannu Uusitalo. [Viitattu 11.04.2011]. Saatavilla: <http://sijaisvanhemmuus.atspace.com/>
- Valmennus 3.4.2011. [Verkkajulkaisu] Perhehoitoliitto ry: Ajoissa kotiin-www.sijaisvanhemmaksi.fi. [Viitattu 3.4.2011] Saatavilla: <http://www.sijaisvanhemmaksi.fi/---valmennus>
- Vähämää, P. 2009. Tavallisuutta epätavallisissa olosuhteissa – Lastensuojelun perhesijoituksen onnistuminen sosiaalityön kokemustietona. Oulu: Nuorten ystävät Ry 2009.
- Perhehoidon lakimuutokset 2011-2012. [Verkkosivu]. Perhehoitoliitto Ry. [Viitattu 17.10.2011]. Saatavana: <http://www.perhehoitoliitto.fi/ajankohtaista/lakiuudistus.html>

- Perhehoito. Päivitetty 20.3.2009. [Verkkosivu]. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos: sosiaaliportti. [Viitattu 22.3.2011]. Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/Page/379ee3bd-ac63-4770-a72e-48e370564876.aspx>
- Teemahaastattelu. [Verkkajulkaisu] Tampereen yliopisto: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [Viitattu 29.9.2011]. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html
- Toimeksiantosopimus. [Verkkosivu] Perhehoitoliitto Ry. [Viitattu 24.10.2011]. Saatavana: <http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito/suomessa/3.htm>
- Tutkimustulosten luotettavuus ja pätevyys. [Verkkosivu]. Jyväskylän yliopisto: Avoimen yliopiston Koppa. [Viitattu 17.11.2011]. Saatavilla: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen#tutkimustulosten-luotettavuus>
- Saanko tukea sijoitetun lapsen kasvatukseen ja omaan jaksamiseen? Sijaisvanhemmaksi.fi-Jokaiselle lapselle koti. [Verkkosivu] Perhehoitoliitto Ry, Pesäpuu Ry & SOS-Lapsikylä Ry. [Viitattu 24.10.2011.] Saatavana: <http://www.sijaisvanhemmaksi.fi/kysyttya/kysyttya.html>
- Saarinen, S. 2006. Arjen ammattilaiset – Sijaisvanhemmuus työnä. [Verkkajulkaisu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Sosiaalityö/Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro Gradu. [Viitattu 23.10.2011]. Saatavana: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11537/URN_NBN_fi_jyu-2006532.pdf?sequence=1
- Sosionomin ydinosaaminen. Päivitetty 1.9.2009. [Verkkosivu]. Sosiaali- ja terveysalan intra: Sosiaalialan koulutusohjelman ohjeet ja oppaat. [Viitattu 16.11.2011]. Saatavana: http://intra.epedu.fi/Opiskelijaintra_%28SeAmk%29/Sosiaalija_terveysala/Opintoasiat/Ohjeita_ja_oppaita/Sosiaalialan_koulutusohjelma.iw3
- Perhehoidon palkkiot ja kustannusten korvaaminen. Päivitetty 7.10.2011. [Verkkosivu] Terveiden ja hyvinvoinninlaitos:sosiaaliportti. [Viitattu 24.10.2011]. Saatavana: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/muodot/perhehoito/asema/>

LIITTEET

Liite 1 Kirje sijaisäideille

Liite 2 Haastattelukysymykset

Liite 3 Tutkimuslupa

Liite 1.

Hyvä sijaisäiti!

Olen Leena Kukila ja sosionomiopiskelija Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Opin-toihini kuuluu opinnäytetyön tekeminen ja aiheena minulla on sijaisvanhemmuus - sijaisäidin moninaiset roolit. Tarkoituksena on tutkia sijaisäidin näkökulmasta per-hehoitajan suhdetta sijoitettavaan lapseen ja lapsen lähiverkostoon sekä tutkia sijaisvanhempana toimimisen vaikutuksia omaan perheeseen. Lisäksi haluaisin selvittää sijaisäidin suhdetta sosiaalitoimeen ja muihin tahoihin ja millaista tukea perhehoitajat kenties tarvitsevat sijaisvanhempana toimimiselleen.

Seinäjoen kaupunki on minulla yhteistyötahona ja minulla on sosiaali- ja terveys-lautakunnan lupa toteuttaa opinnäytetyöni, jota puoltaa Lastensuojelun johtaja Janne Pajaniemi.

Tutkimukseni aion toteuttaa haastattelemalla 5-8 sijaisäitiä, jotta työstäni tulisi mahdollisimman hyödyllinen ja käytännön läheinen. Nyt pyydänkin teitä tekemään yhteistyötä kanssani ja kysyn, että voisinko tulla haastattelemaan teitä? Toteutan haastattelut kesän aikana, kuitenkin niin, mikä ajankohta teille parhaiten sopii.

Minulla on vaitiolovelvollisuus ja teen tutkimukseni siten, ettei nimiä tule esiin, eikä haastateltavia tai perheenjäseniä pysty työstäni tunnistamaan.

Olisin sydämestäni kiitollinen, jos saisin tehdä kanssanne yhteistyötä.

Jos olette kiinnostuneita tutkimuksestani, niin ottakaa minuun yhteyttä, joko puhe-limitse tai sähköpostilla.

Terveisin

Leena Kukila

s.posti: leena.kukila@seamk.fi

Liite 2.

HAASTATTELUKYSYMYKSET:

Sijaisäitiä ja sijaisperhettä koskevat taustatiedot:

Sijaisäidin ikä:

koulutus:

ammatti:

Kuinka kauan olet ollut sijaisäitinä? Ketä perheeseesi kuuluu?

-sijaislasten lukumäärä?

-adoptiolapsia?

-biologisia lapsia?

Minkä ikäisenä sijaislapsi/lapset tulivat perheeseen?

Sijaislapsen/lasten huostaanoton syy?

Yleistä sijaisäitiydestä

Miksi päätit ryhtyä sijaisäidiksi?

Miten ympäristö (muut läheiset ihmiset, kuten sukulaiset ja ystävät, suhtautuivat päätökseen)?

Millaisia odotuksia ja mielikuvia sinulla oli sijaisvanhemmuudesta ennen varsinaista sijoitusprosessia?

Vastasiko todellisuus aikaisempia mielikuvia ja odotuksia?

Millaista on olla sijaisäiti?

SIJ AISÄIDIN SUHDE SIJOITETTUUN LAPSEEN JA LÄHEISVERKOSTOON

Millaisia tuntemuksia uuden perheenjäsenen tulo sinussa herättää?

Miten lapsi sopeutuu uuteen perheeseen?

Miten vanhemmuus sijoitettuun lapseen kehittyy? Kiintymyssuhteen muodostuminen?

Kuvaile suhdettasi sijoitettuun lapseen?

-Mitkä ovat olleet parhaita hetkiä sijoitetun lapsen kanssa? Entä vaikeimmat?

Määrittele lapsen läheisverkosto?

-Pitääkö biologiset vanhemmat yhteyttä tai te heihin? Millä tavoin?

-Millainen on biologisten vanhempien rooli teidän mielestänne?

-Tulisiko jossain tilanteissa/asioissa biologisten vanhempien oikeuksia lapsiin rajoittaa?

-Millaisena sinä sijaisäitinä koet yhteydenpidon lapsen biologisiin vanhempiin/sukulaisiin?

Ketä sijoitetut lapset kutsuvat äidikseen?

Mikä on haasteellisinta sijaisvanhemmuudessa?

SIJ AISÄIDIN SUHDE OMAAN PERHEESEEN

Miten sijaisvanhemmuus on vaikuttanut parisuhteeseenne?

Ottaako jompikumpi teistä enemmän vastuuta tehtävästään?

Miten perheenjäsenet ovat reagoineet sijaislapsen tuloon tai olemiseen perheen jäsenenä?

Eroaako suhteesi toisistaan sijoitettuun ja biologiseen lapseen? Miten?

-Miten huomioit biologisen lapsesi? Millä tavalla?

-Eroaako sijoitettujen ja biologisten lasten kasvatus toisistaan?

Millainen oikeus sinulla on kasvattaa lapsia omien arvojesi mukaan?

Miten sijaisvanhemmuus on sinua muuttanut?

SIJ AISÄIDIN SUHDE SOSIAALITOIMEEN JA MUIHIN TAHOIHIN

Miten koet sijaisvanhemmuuden työnä/ammattina vai jonain muuna?

Onko mielestäsi sinulle maksettu palkka/palkkio riittävä?

Oletko tyytyväinen saamaasi koulutukseen?

-Oletko saanut lisäkoulutusta? Miten olet kokenut sen?

Oletko osallistunut työnohjaukseen? Miten koet työnohjouksen?

-Jos et ole osallistunut työnohjaukseen tai lisäkoulutukseen, niin mitkä ovat ne syyt, minkä vuoksi et ole osallistunut?

-Millaista koulutusta haluaisit saada lisää tai mihin haluaisit kiinnittää enemmän huomiota?

Millaista tukea olet saanut sijoitusprosessin aikana? (Ammattilaiset, vertaistuki, ystävät, muut perheen jäsenet)

-Onko tuki riittävää?

-Millaisissa tilanteissa koet eniten tarvitsevasi neuvoja?

Millaisena koet yhteistyön sosiaaliviranomaisiin? Entä muihin tahoihin? (koulu, harrastukset, terapia jne..)

Arvostetaanko sinua sijaisvanhempana riittävästi?

-Kuunnellaanko ajatuksiasi tarpeeksi ja arvostetaanko asiantuntemustasi lasten kasvattajina?

Onko tuttavapiirissäsi muita sijaisvanhempia? Pidätkö heihin yhteyttä?

- Entä muu vertaistuki?

Miten haluaisit lomat järjestää? Millaisia toiveita?

Millaiset asiat tukisivat sijaisäitiyttä monipuolisemmin? Millaisia tukimuotoja?

Miten hoidat omaa hyvinvointiasi?

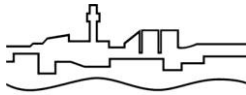
Miten näet tulevaisuutesi sijaisvanhempana?

Mitkä olisivat mielestäsi ne keinot, että saataisiin lisää perhehoitajia?

MITÄ MUUTA HALUAT SANOA LOPUKSI SIJ AISÄITYDESTÄ?

KIITOS!

Liite 3.

SEINÄJOKI**Päätös/** apulaiskaupunginjohtaja**Päivämäärä** 14.2.2011**Pykälä** 21/2011

SOTE 6/2011

Asia	<p>Tutkimuslupa / Kukila Leena</p> <p>Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman opiskelija Leena Kukila anoo tutkimuslupaa opinnäytetyön tekemistä varten. Opinnäytetyön aihe on sijaisvanhemmuus ja sen eri roolit. Opinnäytetutkimuksessa tutkitaan sijaisvanhemman moninaisia rooleja kasvattajana ja heidän yhteydenpitoa eri yhteistyötahoihin. Sen lisäksi tutkitaan, millaisia ovat ne tukitoimet, jotka auttavat sijaisvanhempia jaksamaan.</p> <p>Tutkimusaineisto kootaan laadullisella menetelmällä teemahaastattelua käyttäen. Tarkoitus on haastatella sijaisvanhempia, joilla on toimeksiantosopimus Seinäjoen kaupungin kanssa. Tutkimus toteutetaan vuoden 2011 aikana. Opinnäytetyötä ohjaa koulutusohjelmapäällikkö Päivi Rinne.</p> <p>Lastensuojelun johtaja Janne Pajaniemi puoltaa hakemusta.</p>		
Päätös	<p>Päätän myöntää tutkimusluvan edellyttäen, että haastatteluissa saatujen tietojen osalta noudatetaan salassapitovelvollisuutta ja että tutkimuksessa yksittäiset henkilöt eivät ole tunnistettavissa ja että sekä painettu että sähköinen kappale tutkimuksesta luovutetaan maksutta sosiaali- ja terveystieteiden keskukselle.</p>		
Allekirjoitus	<p>Harri Jokiranta, apulaiskaupunginjohtaja, p. 06 416 6432, harri.jokiranta@seinajoki.fi</p>		
Oikaisu-vaatimusohje	<p>Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Sosiaali- ja terveyslautakunta, Kirkkokatu 6, PL 215, 60101 Seinäjoki, neljäntoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava.</p>		
Julkisesti nähtävänä	<p>Sosiaali- ja terveystieteiden keskus 15.2.2011</p>		
Tiedoksianto	<p>Kenelle Leena Kukila</p> <p>Miten ☐ Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan ☐ Luovutettu ☒ Lähetetty sähköpostissa</p> <p>Jaana Kitinoja, johdon sihteeri, p. 06 416 2152</p>	<p>Päivämäärä 14.2.2011</p> <p>☐ Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä ☐ Luovutettu Vastaanottajan allekirjoitus</p>	<p>☐ Lähetetty sisäisessä postissa</p>